

KASİDE-İ BÜRDE'NİN MÜTERCİMİ MEÇHUL BİR MANZUM TERCÜMESİ

A Translation of Qasidah Al-Burdah Whose Translator is Unknown

Prof. Dr. Yunus KAPLAN

Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalı, Osmaniye, Türkiye. yunuskaplan80@gmail.com

Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş/Received:
03.02.2023

Kabul/Accepted:
13.03.2023

Sayfa/ Page:
1-31

Öz

İslâm Peygamberi Hz. Muhammed'e duyulan muhabbet ve onun şefaatine nail olma arzusuyla Müslüman toplumlarda sayısız edebî eser kaleme alınmıştır. Bunlardan biri de Mısırlı sûfî şair İmam Bûsîrî'nin 13. yüzyılda Arapça kaleme almış olduğu ve "Kasîde-i Bürde" olarak meşhur olan kasidedir. Diğer Müslüman toplumlarda olduğu gibi Türkler tarafından da çok beğenilen bu kaside, daha iyi anlaşılıp istifade edilmesi için birçok şarih tarafından şerh edilmiş; başta Kemalpaşazâde, Leâlî, Ahmed-i Rıdvân, Şemseddin Sivâsî ve Nahîfî olmak üzere onlarca şair tarafından da nazmen tercüme edilmiştir.

Mütercimi belli olan manzum Kasîde-i Bürde tercümelemleri dışında mütercimi meçhul bazı tercümelemlerin varlığı da bilinmektedir. Bunlardan biri de bu çalışmanın konusunu teşkil eden ve şimdiye kadar üzerinde herhangi bir bilimsel çalışmanın yapılmadığı tercümedir. Mütercimi gibi tercüme tarihi de meçhul olan bu manzum tercüme, 159 beyitten müteşekkil olup Bûsîrî'nin kasidesindeki iki beytin tercümesinden mahrumdur. Kaynak metnin vezin ve kafiyesinden farklılık arz eden tercümedeki beyitlerin büyük çoğunluğu birebir tercüme özelliğine sahiptir.

Bu çalışmada söz konusu manzum *Kasîde-i Bürde* tercümesinin sahip olduğu şekil ve muhteva özellikleri üzerinde birtakım değerlendirmelerde bulunulduktan sonra çeviri yazılı metnine yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Klasik Türk edebiyatı, Bûsîrî, Kasîde-i Bürde, manzum tercüme.

Abstract

Numerous literary works have been written in Muslim societies with the love for Muhammad the Prophet of Islam and the desire to attain his intercession. One of these is the eulogy, which was written in Arabic in the 13th century by the Egyptian Sûfî poet Imam Bûsîrî, which is famous as "Qasidah Al-Burdah". This eulogy, which was admired by the Turks as well as in other Muslim societies, was commented on by many commentators in order to be better understood and benefited from; and it has also been translated in verse by dozens of poets, especially Kemalpaşazâde, Leâlî, Ahmed-i Rıdvân, Şemseddin Sivâsî and Nahîfî.

Apart from the verse translations of Qasidah Al-Burdah, whose translator is known, there are also some translations with an unknown translator. One of them is the translation, which is the subject of this study and on which no scientific study has been done so far. This verse translation, whose translation date is unknown like its translator, consists of 159 couplets and is deprived of the translation of the two couplets in Bûsîrî's ode. The majority of the couplets in the translation, which differ from the meter and rhyme of the source text, have the feature of word for word translation.

In this study, after some evaluations were made on the form and content features of the translation of the verse Qasidah Al-Burdah, the written text of the translation was included.

Key Words: Classical Turkish literature, Bûsîrî, Qasidah Al-Burdah, poetic translation.

Giriş

Klasik Türk edebiyatı, neşet ettiği Osmanlı toplumunun sahip olduğu maddî ve manevî birçok unsuru yansıtan oldukça zengin bir edebî geleneğe beslenerek şekillenmiştir. Bu edebî gelenek, Osmanlı sosyal hayatının birçok alanına müteallik farklı edebî türlere sahiptir. İnsanların hem dünyevi hem de uhrevî saadeti yakalaması için ortaya konan İslâmî umdeler etrafında şekillenen veya bu umdeleri konu edinen dinî muhtevalı türler de bunlar arasında yer alır. Bilhassa İslam peygamberi olan Hz. Muhammed'in sahip olduğu insani ve nebevi özellikleri mihver edinen edebî türlerin, hem muhteva itibarıyla sahip oldukları zenginlik hem de sayıca fazla oluşlarıyla dinî muhtevalı türler arasında ayrı bir yeri vardır.

Hız. Peygamber'in sahip olduğu vasıflar ve meziyetler, ümmeti için örnek teşkil eden hayat tarzı, nübüvveti, muharebeleri, sözleri ve Allah katındaki sevgisi gibi birçok özelliğinin çeşitli tezahürleri, Osmanlı toplumsal hayatının her alanında kendisini hissettirmiştir. Bu tezahürleri, sosyal hayatın birçok alanında olduğu gibi Osmanlı kültür ve medeniyetinin en canlı safhalarından biri olan ve teşekkül ettiği toplumun sahip olduğu hemen hemen her türlü unsuru bünyesinde barındıran klasik Türk edebiyatında da görmek mümkündür. Bu meyanda Peygamberimizin sahip olduğu özellikler ve Müslümanlara rehberlik eden örnek hayat tarzı, her zaman divan şairlerine ilham kaynağı olmuştur. Bu ilham, kelimelerle beyitlere dönüşerek muhayyel olmaktan çıkmış; mücessem bir hâle tahvil olarak zamanla tamamen mihverine Hız. Peygamber'i alan çeşitli nazım türlerine dönüşmüştür (Kaplan, 2021, s. 45).

Siyer-i Nebî, mevlid, na't, bi'set-nâme, mu'cizâtü'n-Nebî, evsâfü'n-Nebî, gazavât-ı Nebî, vefatü'n-Nebî, hicret-nâme/hicretü'n-Nebî, esmâ-yı Nebî, mi'râciyye/mi'râc-nâme, hilye, kıyas-ı enbiyâ, gazavât-ı Resûlullâh, kırk hadis, yüz hadis ve kıyas-ı enbiya (Yılmaz, 2012, s. 145-312; Alıcı, 2004, s. 129) şeklinde ister mürettep divanlarda veya mesnevilerde görülsünler ister küçük hacimli müstakil eserler şeklinde olsunlar tahmin edildiğinden daha bol ve zengin bir malzemeye sahip olan küçük veya büyük hacimli bu eserler (Çelebioğlu, 1988, s. 357) divan şairlerinin mihverine Hız. Peygamber'i aldıkları edebî türlerdir.

Büyük çoğunluğu divan şairlerinin hayal ürünü olan bu telif eserler dışında bilhassa Arap edebiyatından tercüme yoluyla Türk edebiyatına kazandırılmış eserler de bulunmaktadır. Bunların arasında Arap kökenli iki şairin Hız. Peygamber'e karşı hissedilen derin muhabbet ve onun şefaatine erme maksadıyla kaleme almış oldukları ve "Kasîde-i Bürde" olarak adlandırılan kasidelere yazılan tercüme ve şerhlerin ayrı bir yeri vardır (Kaplan, 2022, s. 310).

Kasîde-i Bürde şeklinde tesmiye olunan manzumelerden ilki, Ka'b b. Zühayr'e (öl. 24/645?) aittir. Cahiliye döneminin tanınmış Arap şairlerinden Zühayr b. Ebû Sülmâ, ölmeden önce oğulları Ka'b ile Büceyr'e gördüğü bir rüya üzerine gelmesinin yakın olduğunu anladığı Hız. Peygamber'e tabi olmalarını tavsiye eder. İki kardeş Medine'ye doğru yola çıkar. Ka'b, Medine yakınında kalır. Büceyr ise Medine'ye gider ve Resûl-i Ekrem ile görüşerek Müslüman olur. Bunu öğrenen Ka'b, kardeşini ve Resulullâh'ı hicveden bir şiir nazmeder. Bunun üzerine Hız. Peygamber'in Ka'b'ın kanının helal olduğunu söylediği rivayet edilir. Büceyr kardeşine mektup göndererek bazı şairler hakkında ölüm kararı verildiğini, ancak Resûl-i Ekrem'in pişman olup huzura gelenleri affettiğini bildirir ve Hız. Peygamber'e gelip af dilemesini tavsiye eder. Medine'ye gidip sabah namazında Mescid-i Nebevî'ye giren Ka'b, Resulullâh'ın huzuruna yüzü örtülü olarak çıkar ve kendisine Ka'b'ın tövbe edip İslam'ı kabul etmek amacıyla geldiğini, af talebinin kabul edilip edilmeyeceğini sorar. Resûl-i Ekrem, talebinin kabul edileceğini belirtince yüzündeki örtüyü açar ve kendisinin Ka'b olduğunu söyler. Ka'b ünlü kasidesini bu sırada okumuş, kasideyi çok beğenen Hız. Peygamber de "Bürde" adı verilen hırkasını onun omuzlarına koymuş, bundan dolayı kasideye "Kasîdetü'l-bürde" veya başlangıç ifadesine göre "Bânet Su'âd" adı verilmiştir (Demirayak, 2001, s. 566-67).

Kasîde-i Bürdelerden ikincisi ise Mısırlı sûfî ve şair, Muhammed b. Saîd el-Bûsîrî'ye (öl. 696/1297?) aittir. Bûsîrî'nin Hız. Peygamber için yazdığı ve *el-Kevâkibü'd-dürriyye fî Medhi Hayri'l-Beriyye* adını verdiği bu manzume, kafiye (revî) harfi mîm olduğu için *el-Kasîdetü'l-Mîmiyye*, şairin tutulduğu hastalıktan kurtulmasına vesile olduğu için de *Kasîdetü'l-Bürde* diye meşhur olmuştur. Ancak Kâ'b b. Zühayr'in kasidesi de aynı adla anıldığından karışıklığa meydan vermemek için Bûsîrî'ninki daha çok Osmanlı kültür muhitinde *Kasîdetü'l-Bür'e* şeklinde anılıyorsa da literatürde *Kasîdetü'l-Bürde* diye

tanınmaktadır (Kaya, 2001, s. 568).

Bu kaside şöhretini, taşıdığı sanat değerinden ziyade şairin hayatının bir döneminde geçirdiği felçten kurtulmasına vesile olduğuna dair rivayete borçludur. Söz konusu rivayete göre felç geçirdiğinde bir akşam kendisine şifa vermesi için Allah'a dua eden şair, rüyasında Hz. Peygamber'i görür. Resûl-i Ekrem ondan kendisi için yazdığı kasideyi okumasını ister. Bûsîrî, "Yâ Resulullâh! Ben senin için birçok kaside yazdım, hangisini istersin?" deyince Hz. Peygamber kasidenin ilk beytini söyler. Bunun üzerine şair kasidesini okumaya başlar, Hz. Peygamber de onu sonuna kadar dinler. Bitince de hırkasını (bürde) çıkarıp şairin üstüne örter ve eliyle vücudunun felçli kısmını sıvazlar. Bûsîrî, uykudan uyanınca vücudunda felçten eser kalmadığını fark eder. Bu rüya hadisesinin halk arasında yayılmasından sonra kaside, *Kasîdetü'l-Bürde* olarak üne kavuşmuştur (Kaya, 2001, s. 568).

Aruzun "müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fe'ilün" kalıbıyla yazılan bu kaside, en eski nüshalarında 160 beyit iken daha sonraki nüshalarda beyit sayısı 165'e kadar çıkmaktadır.¹ Klasik Arap kaside tarzında olduğu gibi şiir, sevgiliye özlem temasının işlendiği nesib bölümüyle başlar. Daha sonra nefisten şikâyet, Hz. Peygamber'e övgü, onun doğumu, mucizeleri, *Kur'ân*'ın fazileti, mi'rac mucizesi, cihadın önemi, nedamet ve ümit, dua ve niyaz bölümüyle sona erer. Yapı ve üslup bakımından son derece sağlam ve lirik olan kaside, bu sebeple asırlardır İslam coğrafyasının her bölgesinde büyük bir ilgi görmüş, dinî toplantılarda, mübarek gün ve gecelerde, sünnet, düğün, bayram ve cenaze merasimlerinde okunagelmıştır. Haftalık evrad olarak da okunan kaside, 140. beytinden itibaren felçlilere şifa maksadıyla yedi gün süreyle okunmaktadır (Kaya, 2001, s. 568-69).

Farsça, Malayca, Peştuca, Pencapça ve Urduca gibi doğu lisanları yanında Almanca, Fransızca, Grekçe, İngilizce, İspanyolca, İtalyanca, Latince gibi dillere de aktarılan (Kaya, 2001, s. 569) *Kasîdetü'l-Bürde*; birçok Müslüman milletlerde olduğu gibi Türk şair ve nasirleri tarafından da çok büyük bir rağbet görmüştür. Eserin manzum ve mensur olmak üzere birçok Türkçe şerhi ve tercümesi bulunmaktadır.² Bu manzume üzerine ayrıca çok sayıda hâşiye, tahmîs, tesdîs, tesbî' ve taştîr de kaleme alınmıştır (Yazar, 2011, s. 587).³

Bûsîrî'nin *Kasîde-i Bürde*'si birçok şarih tarafından şerh edilmiş, birçok şair tarafından da tahmîs, tesdîs ve tesbî' edilmiştir. Le'âlî Ahmed b. Mustafâ (öl. 971/1563), Ankaravî İbrahim b. Süleyman b. Mürsil (ö. 913/1508'den sonra), Rızâyî Seyyid Hasan b. Abdurrahman (öl. 1071/1661), Şeyh Abdullah b. Şeyh Ahmed (öl. 1130/1717?-1140/1727-28?), Nazîfî İsmâil Akhisârî (öl. 1205/1790'dan sonra)⁴, Şeyhülislam Mehmed Mekkî (öl. 1212/1797)⁵, Muhammed b. Feyzullah (öl. 1231/1816), Muhammed b. Ahmed (öl. 1318/1900) ve Ankara Valisi Âbidin Paşa (öl. 1324/1906) gibi şârihler tarafından Türkçe şerh edilen *Kasîde-i Bürde*; Taşkoprîzâde Kemâleddin (öl. 1030/1621), Hocazâde Esad (öl. 1034/1625), Seyyid Muhammed Şerîfî (öl. 1040/1631), Şeyhülislam Yahyâ (öl. 1053/1644), Süleyman Nahîfî (öl. 1151/1738), Abdullah Salâhî (öl. 1197/1783), Şeyhülislam Mehmed Mekkî, Mollacıkzâde Raif (öl. 1238/1823), Resâ Mustafa Maksud (öl. 1258/1843)⁶, Yemli hazâde Mustafa Kâmil (öl. 1294/1878) ve Muhammed Fevzî Efendi (öl. 1318/1900)⁷ tarafından tahmîs; İsmâil Müfid Efendi (öl. 1217/1803) tarafından tesdîs ve Niyâzî-i Mısırî (öl. 1105/1694)⁸ tarafından da tesbî' edilmiştir.

Mezkûr bu eserler dışında *Kasîde-i Bürde*'nin birçok şair ve mütercim tarafından da nazmen Türkçeye tercüme yapılmıştır. Abdurrahim Karahisarî (öl. 888/1483 sonrası)⁹, Kemâlpaşazâde (öl. 940/1534)¹⁰, Ahmed-i Rıdvân (öl. 945/1538'den önce)¹¹, Le'âlî Ahmed b. Mustafâ¹², Şemseddin Sivâsî (öl. 1006/1597)¹³, Kemâlâtî Mehmed (öl. 1015/1606'dan önce), Esâsî (öl. 1041/1631'den önce)¹⁴, Paşa Sarayı Hocası Fazlî (öl. 1036/1626-27'den sonra)¹⁵, Seyyid Hüseyin Amâsî (öl. 1050/1641'den sonra)¹⁶, Üsküdarlı Mehmed Tâlib (öl. 1089/1679), Sükûtî Mehmed b. Mustafa (öl. 1103/1691), Üsküdarlı Abdülhay Celvetî (öl. 1117/1705)¹⁷, Süleyman Nahîfî, Abdullah Hulvânî (öl. 1159/1746)¹⁸, Ahmed Arîfî (öl. 1195/1781'den sonra), Abdullah Salâhî (öl. 1197/1783), İsmâil Müfid, Nihâdî (öl. ?)¹⁹, Sayrafî (öl. ?)²⁰, Sivaslı Ahmed Sûzî (öl. 1246/1830), Evrenyeli Abdurrahim (öl. 1282/1865), Na'îmî (öl. 1299/1882?)²¹, Diyarbakırlı Mehmed Saîd Paşa (öl. 1309/1891)²², Konyalı Fahreddin (öl. 1365/1950), Sezai Karakoç (öl. 2021)²³, İlhan Armutçuoğlu (d. 1937)²⁴ ve Mahmut Kaya (d. 1945)²⁵ gibi şairler *Kasîde-i Bürde*'ye manzum tercüme kaleme almıştır. Mütercimi belli olan bu manzum tercüme dışındaki mütercimi meçhul, bazı tercüme varlığı da bilinmektedir.²⁶

Yukarıda şimdikiye kadar varlığı tespit edilen ve çeşitli bilimsel çalışmalarla ilim âleminin istifadesine sunulan *Kasîde-i Bürde*'nin Türkçeye manzum tercüme dışında yapılan araştırma ve incelemeler

neticesinde her geçen gün yeni tercümelemler gün yüzüne çıkmaktadır. Bunlardan biri de bu çalışmanın vücut bulmasına vesile olan mütercimi meçhul manzum tercümedir. Aşağıda söz konusu bu tercümenin şekil ve muhteva özellikleri üzerinde durulduktan sonra, çeviri yazılı metnine yer verilmiştir.

1. MÜTERCİMİ MEÇHUL MANZUM KASÎDE-İ BÜRDE TERCÜMESİ

Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi'nin şimdilik bilinen tek nüshası İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesinde "TY 1990" arşiv numarasıyla kayıtlıdır. Ancak hem bu nüshanın herhangi bir yerinde hem de tercümeyle teşkil eden beyitlerde mütercimin biyografisine ışık tutacak herhangi bir kayıt bulunmamaktadır. Ancak eserde kelimelerin imlasında ünlü harflerin yazılmamış olması ve Azeri Türkçesinin ses özelliklerini yansıtan birçok kelime bulunması, eserin 16. yüzyıl veya öncesinde kaleme alınmış olabileceğini düşündürmektedir.

Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi, 159 beyitten müteşekkil olup hamdele-salvele, tevhit, na't veya sebep-i telif nev'inden bölümlerden²⁷ mahrumdur. Eser, doğrudan kaynak metnin tercümesiyle başlamaktadır.

Tercümede, kaynak metinde yer alan aşağıdaki iki beytin (95. ve 160. beyitler) tercümesi yapılmamıştır. Bu durumun mütercimin şuurlu bir tercihi mi yoksa müstensihden kaynaklanan bir tasarruf mu olduğunu kestirmek mümkün görünmemektedir:

مَا حُورَبْتُ قَطُّ إِلَّا عَادَ مِنْ حَرْبٍ
أَعْدَى الْأَعَادِي إِلَيْهَا مُلْقِي السَّلْمِ
وَالْأَلِ وَالصَّخْبِ ثُمَّ التَّابِعِينَ لَهُمْ
أَهْلَ النَّقَى وَالنَّقَى وَالْجَلْمِ وَالْكَرَمِ

Kaynak metnin müellifi Busîrî, eserini aruzun *müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fe'ilün* kalıbıyla tanzim etmiş olsa da Türkçeye yapılan manzum tercümelerde bu kalıp mütercimlerce rağbet görmemiştir.²⁸ Mütercimi meçhul bu tercümede de kaynak metinden farklı olarak "*fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün*" kalıbıyla tanzim edilmiştir.²⁹ Mütercim, hemen hemen bütün manzum metinlerde karşılaşılan imale ve zihaf gibi birkaç tasarruf dışında beyitleri aruza tatbik etmede büyük bir başarı göstermiştir.

Mütercim, vezin kalıbında olduğu gibi kaynak metnin aslî kafiye harfi olan mîm (م) harfinden farklı olarak tercümesinde râ (ر) harfini tercih etmiştir. Sadece revî harfinden oluşan mücerred kafiyeyle sahip olan tercümede, kafiye kelimelerinden 41'i Türkçe kelimelerden oluşmaktadır. Bu durum, mütercimin serbest tercüme elde etme teşebbüsünün bir neticesi olarak yorumlanabilir. Mütercim, bir beyitte farklı bir kafiye harfi (م) kullanmak zorunda kalmıştır:

‘İşk şâbit kıldı haflar göz yaşumdan za‘fhem
Fi'l-meşel hüsniû bahârî tek veyâ şâh-ı ‘Anem (b. 7)

İmam Bûsîrî, *Kasîde-i Bürde*'sini tanzim ederken herhangi bir başlıklandırma ve taksimatta bulunmamış olsa da bazı şarih, mütercim veya müstensihler; beyitlerde serdedilen düşüncelerden hareketle eseri on başlık altında tasnif etmişlerdir.³⁰ Her ne kadar manzum tercüme böyle bir tasniften mahrum olsa da beyitlerde işlenen konulardan hareketle eseri 10 bölüme ayırmak mümkündür. Muhteva itibarıyla bu bölümlerde Hz. Peygamber'e duyulan sevgi ve hasret (1-12. beyitler), nefsin tuzakları ve nefisten şikâyet (13-28. beyitler), Hz. Peygamber'in medhi (29-58. beyitler), onun doğumu ve bu esnada gerçekleşen olağanüstü hadiseler (59-71. beyitler), göstermiş olduğu mucizeler (72-87. beyitler), *Kur'ân-ı Kerîm*'in sahip olduğu özellikler (88-106. beyitler), Hz. Peygamber'in miraç mucizesi (107-117. beyitler), cihadı, şecaati ve sahabenin göstermiş olduğu kahramanlıklar (118-139. beyitler), işlenen günahlardan nedamet ve af talebi (140-151. beyitler) ve Allah'a münacat (152-161. beyitler) konuları işlenmiştir.

Klasik Türk edebiyatında tercüme edilen kaynak metinlerdeki özel isimler, kültürel özellikleri bulunan kelimeler, deyimsele ifadeler, dilde sapmalar ve belagat özellikleri yanında; nazım biçimi, vezin ve kafiye gibi biçimsel özellikler gibi birçok zorluğu bünyesinde barındırmış olmasına rağmen özellikle Arapça veya Farsça manzum metinler yine manzum olarak Türkçeye tercüme edilmiştir (Yazar, 2018,

s. 155). Hâl böyle olunca yapılan bu tercümelerde mütercimler, gerek ifade gerekse de bazı kelime ve ibarelere Türkçe karşılık bulmada zaman zaman çeşitli müşküllerle karşılaşmışlardır. Bu müşküller, kaynak eserdeki kelimelerin karşılığı verilmeden aynen tekrar edilerek veya bu kelimelere karşılık Arapça veya Farsça kökenli kelimeler kullanılarak aşılımaya çalışılmıştır (Kaplan, 2021, s. 71).

Kaynak dil Arapçadaki bazı kelime ve ibarelere Türkçe karşılık bulmada zorlanılmış olunması, *Kasîde-i Bürde*'ye yazılan manzum tercümelerin birçoğunda görülen ortak özelliklerden biridir. Mütercimler bu durumu, kaynak eserde kullanılan kelimelerden bir kısmının ya karşılıklarını vermeden bunları aynen kullanarak ya da bazı kelimelerin müştaklarını kullanmak suretiyle aşmaya çalışmışlardır. Birçok *Kasîde-i Bürde* mütercimi gibi üzerinde çalıştığımız tercümenin mütercimi de kaynak metindeki Arapça kelimelerden bazılarını aynen kullanma yoluna giderken bazılarının ise müştaklarını tercih etmiştir.

Örneğin aşağıdaki beyitte, kaynak beyitte yer alan “mehârim” kelimesi aynen kullanılmış; “velzem, himye” ve “nedem” kelimelerinin ise müştakları olan “nedâmet, hamiyet” ve “lâzım” kelimeleri tercih edilmiştir:

وَاسْتَفْرَغَ الدَّمْعَ مِنْ عَيْنٍ قَدْ امْتَلَأَتْ
مِنَ المَخَارِمِ وَالزُّمِّ جَمِيَةَ النَّدَمِ

*Gözlerinden yaş dök olmuş mehârimden tolu
Hem nedâmet hamiyete lâzım o key mu'teber* (b. 23)

İmam Bûsîrî'nin kasidesinde kullandığı “Şeyb, herem, licâm, ta'âm, semm, tuham, kavl, ne'am, eber, hevl, habl, mehâsin, münezzeh, nâtık, kurb, bu'dân, nevm, müştemil, bişr, celâlet, tıyb, mübtedâ, insidâ', şühüb, iktisâb, müttehem, şehbâ, gurer, sücûd, mutavvel, kadîmî, şikâk, mu'ârız, gıyer, ihsâ, hâzık, hark, tîbâk, merkâ, müstebak, müstenim, ref', hafz, bi'set, eşhür, hurm, leyâl, veham, mü'eddeb, gabn, bey', müntakim, kasm” ve “ehvâl” mütercim tarafından Türkçeye tercüme edilmeden aynen kullanılan kelimeler arasında yer alır.

Kasîde-i Bürde'ye yazılan manzum tercümeleleri, şekil ve muhteva özelliklerinden hareketle “asıl metne harfiyen bağlı kalanlar” ve “çeşitli yönlerden asıl metinden ayrılanlar” olmak üzere iki gruba ayırmak mümkündür. Birinci gruptaki tercümeleler Kemalpaşazâde, Ahmed-i Rıdvan, Abdulhay Efendi, Nahîfî ve Salâhî Uşşâkî gibi şairlik kudreti zayıf kişiler veya metni harfiyen tercüme etmeyi taassup derecesinde benimseyenlerce; ikinci gruptakiler ise Kemâlâtî Mehmed, Fazlî, Kudsîzâde Kadrî ve Abdulhalim Kenan gibi metne bağlılıktan çok şîve-i şîriyyeyi ön planda tutan şairler tarafından yazılmıştır (Şahin, 1997, s. 131-132).

Üzerinde durulan manzum tercümedeki beyitlerin kahir ekseri muhteva itibarıyla birebir tercüme özelliklerine sahiptir. Bu meyanda birebir tercüme özelliklerine sahip olan beyitlerden ikisi aşağıya örnek olarak alınmıştır:

“Gözyaşı ve hastalık, senin aleyhinde âdil şahit iken sevgini nasıl inkâr edebilirsin?”³¹ anlamına gelen “كَيْفَ تُنْكِرُ حُبًّا بَعْدَمَا شَهِدْتَ بِهِ عَلَيَّكَ غَدُولَ الدَّمْعِ وَالسَّقَمِ” beyitini,

*Nice inkâr idesin gönülümde dil-ber sevgisin
Yaşun ile hasteliğün çün şehâdetler ider* (b. 6)

şeklinde tercüme eden mütercim; “*Hazret-i Peygamber, uzaktan gözlere küçük görünen fakat yakından (ve doğrudan bakılınca) gözü kamaştırır güneş gibidir.*” anlamındaki “صَغِيرَةٌ وَتُكَلِّمُ الطَّرْفَ مِنْ كَالشَّمْسِ تَطْهَرُ لِلْعَيْنَيْنِ مِنْ بُعْدٍ / أَمَّ” beyitini ise

*Şemse beñzer ki irâhdan görünür gözde gibi
Ger yahından bakılırsa kamaşur gözler tonar* (b. 49)

şeklinde tercüme etmiştir.

Her ne kadar mütercim, kaynak metne sadık kalıp daha çok birebir tercümede bulunmuş olsa yer yer birebir tercüme kalıplarının dışına da çıkma yolunu tercih etmiştir. Bu tarzda tanzim edilen beyitlerin en bariz vasfı, kullanılan Türkçe kelimelerin fazlalığı ve sade bir anlatımın daha belirgin olmasıdır.

Aşağıdaki beyitler gerek kelime kadrosu gerekse de ifade özellikleri bakımından bu duruma örnek teşkil etmektedir:

“Onunla yalnızken karşılaştığın zaman, heybetiyle sanki o, bir ordu veya emrine âmâde olanlar arasında gibidir.” anlamındaki “كَأَنَّهُ وَهُوَ فَرْدٌ مِنْ جَلَالَتِهِ / فِي عَسْكَرٍ حِينَ تَلْقَاهُ وَفِي حَشَمٍ” beyti,

*Ol celâlet içre vâhiddi ki kim görse anı
Leşker içinde şanur idi ki toğmıştı kamer* (b. 56)

şeklinde tercüme edilmişken; “Gözlerden ne yaman gizli olan Allah’a kavuşmak ve nice önemli sırları anlamak için mirâc ettin.” anlamındaki “كَيْمَا تَقُورَ بِوَصْلِ أَيِّ مُسْتَتِرٍ / عَنِ الْعُيُونِ وَسِرِّ أَيِّ مُكْتَنَمٍ” beyti ise

*Cem’ kılduñ her kemâli anda sen şirket sözün
Kağ’ kılduñ her mağâmı çekmeyüp renc ü sefer* (b. 113)

şeklinde tercüme edilmiştir.

Edebî eserler, sahip oldukları şekil ve muhteva özellikleriyle sadece bedii zevke hitap eden, sanat değerine sahip önemli metinler olmalarının yanı sıra; yazıldıkları dönemlerin değer yargılarını, maddi ve manevi kültürel birikimlerini bünyelerinde barındırmaları bakımından da önemlidir. Aynı zamanda bu eserler, vücut buldukları dilin sahip olduğu kelime hazinesi, cümle yapısı, ifade ve üslup özellikleri gibi birtakım önemli dil malzemelerini de bünyelerinde barındırır (Kaplan, 2021, s. 54).

Mütercimi meçhul *Kasîde-i Bürde Tercümesi*’nde de “andan, anlar, artuk, azırak, bulmayısar, ıklık, iriser, kaçan, kamu, kankı, kimesne, od, olar, olıban, olısar, sımak, söyünmek, süñü, şol, uşda, yahşı, yavlak, yuhu” ve “yügürmek” gibi kullanımdan düşmüş bazı arkaik kelimelere tesadüf edilmektedir. Mütercim, bunlar dışında “aklı gitmek, ciğeri yanmak, göz yummak, günah işlemek, kara yüzlü, kulak vurmak, ruhu gitmek” ve “ümidini kesmek” gibi Türkçenin sahip olduğu zenginlikleri yansıtan bazı deyimleri de kullanmaktan geri durmamıştır.

2. NÜSHA TAVSİFİ

Manzum *Kasîde-i Bürde Tercümesi*’nin şimdilik bilinen tek nüshası bulunmaktadır. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesinde “TY 1990” numarada kayıtlı olan bu nüsha, 41 varaktan müteşekkildir. Her varak 12 satırlı olup önce nesih hatla Busîrî’nin *Kasîde-i Bürde*’sinin metni, ardından talik hatla bu metnin mütercimleri meçhul Türkçe ve Farsça manzum tercüme kaydedilmiştir. *Kasîde-i Bürde*’nin Arapça metni, sürh mürekkepli ve harekelidir. Türkçe tercümesi bulunmayan Arapça 95. ve 160. beyitler der-kenara kaydedilmiştir.³² Sayfa kenarlarında rutubetlenme sözkonusu olsa da bu durum okumayı etkileyecek seviyede değildir. Eserin mütercimi ve tercüme tarihiyle ilgili hem metin kısmında hem de yazma nüshada herhangi kayda tesadüf edilmemektedir. Eserin sonundaki tercüme metninden bağımsız olan beyitten Pertevî mahlaslı biri tarafından istinsah edildiği anlaşılmaktadır. Muhtemelen müstensihin bir hatası olmalı kaynak metindeki 137. ve 138. beyitlerin Türkçe tercüme birbiriyle yer değiştirdiği gibi kaynak metindeki 120. beytin karşılığı olarak 134. beytin Türkçe tercümesi mükerreren verilmiştir.

3. ÇEVİRİ YAZILI METİN

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

Bi’smi’llâhi’r-Raḥmāni’r-Raḥīm

fā’ ilātün fā’ ilātün fā’ ilātün fā’ ilün

1.

أَمِنْ تَدَكَّرَ جِيزَانَ بِذِي سَلَمٍ
مَرَجَتْ دَمْعًا جَرَى مِنْ مَقْلَةٍ بِدَمٍ

Zî-selem aḥbābın añduñ mı ki çeşmüñ her nazār
Ağlayuban yaş ile qarışdurup qanlar döker

2.

أَمْ هَبَّتِ الرِّيحُ مِنْ تَلْقَاءِ كَاطِمَةٍ
وَأَوْمَضَ النُّزُقُ فِي الظُّلْمَاءِ مِنْ إِضْمٍ

Yâ şabâ mı Kâzime kūyından esdi şubḥ-dem
Yâ İzamdan gicede düşdi mi şevḳ-i berḳler

3.

فَمَا لِعَيْنَيْكَ إِنْ قُلْتَ اكْفُفَا هَمَاتًا
وَمَا لِقَلْبِكَ إِنْ قُلْتَ اسْتَقْفُ يَهُم

Ağlama didükçe n'îçün gözlerün giryân olur
Hüş-yâr ol dir iseñ bî-hüş olur dil bîşter

4.

أَيَحْسَبُ الصَّبُّ أَنَّ الحُبَّ مُنْكَتِمٌ
مَا بَيْنَ مُنْسَجِمٍ مِنْهُ وَمُضْطَرِمٍ

Nice pinhân eyleyem dir ola 'aşık derdini
Anda ki bir yanı olmuş âb u bir yanı şerer

5.

لَوْلَا الهَوَى لَمْ تُرْفُقْ دَمْعًا عَلَى طَلِّ
وَلَا أَرْقُتْ لِذِكْرِ البَانِ وَالْعَلَمِ

Olmasa 'ışkuñ nişâni menzili ağlar mıduñ
Yâ gamuñ bân u 'Alemden uyumasaydı başar

6.

فَكَيْفَ تُنْكَرُ حُبًّا بَعْدَمَا شَهِدْتِ
بِهِ عَلَيَّكَ عُذُولُ الدَّمْعِ وَالسَّقَمِ

Nice inkâr idesin göñlümde dil-ber sevgisin
Yaşuñ ile ḥasteliğün çün şehâdetler ider

7.

وَأَثَبْتُ الوَجْدُ حَظِي عَذْرَةَ وَضَنِي
مِثْلَ البَهَارِ عَلَى حَدِيكَ وَالْعَنَمِ

'Işḳ sâbit kıldı ḥaṭlar göz yaşumdan za' f hem
Fi'l-meşel ḥüsnüñ bahârı tek veyâ şâḩ-ı 'Anem

8.

نَعَمَ سَرَى طَبِيفٌ مِنْ أهْوَى فَأَرَقَنِي
وَالْحُبُّ يَعْتَرِضُ اللَّدَاتِ بِالأَلَمِ

Dil-berün geldi ḩayâli çeşmi bî-ḩ'âb eyledi
Girse lezzât arasına 'ışḳ elemler artar

9.

يَا لَأَيْمِي فِي الهَوَى العُذْرِي مَعذْرَةَ
مَيِّي إِلَيْكَ وَلَوْ أَنْصَفْتَ لَمْ تَلَمِ

Ey melâmet eyleyen beni hevâ-yı 'özü için
'Özür kıl inşâfuñ olsa levümüñi benden gider

10.

عَدْنُكَ حَالِي لَا سِرِّي بِمُسْتَتِرٍ
عَنِ الْوَشَاةِ وَلَا دَائِي بِمُنْحَسِمٍ

Åşikâre oldu sırrum düşmene hâlüm saña
Kılmadı gammâzdan derdümi bilmek de hâzer

11.

مَحْضَنَّتِي النَّصِاحَ لَكُنْ لَسْتُ أَسْمَعُهُ
إِنَّ الْمُحِبَّ عَنِ الْعُدَّالِ فِي صَمَمٍ

Her nice kılduñ naşîhat amı ben işitmedüm
'Åşik olanlar melâmetden olurlar kûr u ker

12.

إِنِّي اتَّهَمْتُ نَصِيحَ الشَّيْبِ فِي عَدْلِي
وَالشَّيْبُ أَبْعَدُ فِي نَصْحٍ عَنِ التُّهْمِ

Baña şeybüm pend kıldı ben aña kıldum gümân
Gerçi şeybüñ pendine hergiz gümân itmez feker

13.

فَإِنَّ أَمَارَتِي بِالسُّوءِ مَا انْتَعَطْتُ
مِنْ جَهْلِهَا بِنَذِيرِ الشَّيْبِ وَالْهَرَمِ

Nefs-i emmârem cehâletden olunmaz mütte'azz
Nice ki şeyb [ü] herem va'z ider aña her nazâr

14.

وَلَا أَعَدْتُ مِنَ الْفِعْلِ الْجَمِيلِ فِرَى
ضَيْفِ الْمِ بَرَّاسِي غَيْرَ مُحْتَسِمِ

Görmedi bu nefsdan luğf [u] kerem bir kez konuğ
Şol konuğ ki aña menzil oldu bende işbu ser

15.

لَوْ كُنْتُ أَعْلَمُ أَنِّي مَا أَوْقَرُهُ
كَتَمْتُ سِرًّا بَدَالِي مِنْهُ بِالْكَتَمِ

Hürmetini şeybümüñ kılmadığın bilmiş isem
Ketm eylerdüm ketemle ıqlıgım zîr ü zeber

16.

مَنْ لِي بِرَدِّ جَمَاحٍ مِنْ غَوَائِبِهَا
كَمَا يُرَدُّ جَمَاحُ الْخَيْلِ بِالْجَمِّ

İşbu azgun nefsumüñ serkeşligin kim döndüre
Gerçi ki ser-keşligi atuñ licâm ile döner

17.

فَلَا تَرُمُ بِالْمَعَاصِي كَسْرَ شَهْوَتِهَا
إِنَّ الطَّعَامَ يُقْوِي شَهْوَةَ النَّهْمِ

Fi'l-i işyân ile nefsün şehvetin şanma şınar
Çün ta'âm ile bulur şehvet hemîşe zîb ü fer

18.

وَالنَّفْسُ كَالطُّفْلِ إِنْ تُهْمِلَهُ شَبَّ عَلَى
حُبِّ الرِّضَاعِ وَإِنْ تَقْطِمَهُ يَنْفَطِمِ

Ŧıfla beñzer nefş eger südden keserseñ öğrenür
Kesmez olsañ 'âdet olur ol aña dâ'im emer

19.

فَاصْرِفْ هَوَاهَا وَخَازِرْ أَنْ تُؤَلِّيَهُ
إِنَّ الْهَوَى مَا تُؤَلَّى يُصِمُّ أَوْ يَصِمِ

Nefş kavî şaķın hevâsından sen aña uymağıl
K'aña uyanlar helâk oldılar olup bed-siyer

20.

وَرَاعِهَا وَهِيَ فِي الْأَعْمَالِ سَائِمَةٌ
وَإِنْ هِيَ اسْتَحَلَّتِ الْمَرْعَى فَلَا تُسِيمِ

Nefsi yahşî işde görseñ yine zinhâr anı güd
K'anca hayvân tatlu otlakdan güdülmezse çıkar

21.

كَمْ حَسَنَتْ لَذَّةَ الْمَرْءِ قَاتِلَةً
مِنْ حَيْثُ لَمْ يَدْرِ إِنَّ السَّمَّ فِي الدَّسَمِ

Anca mühlik nesneyi ol halka tatlu gösterür
Semm olmağda vü semde çoklar olmuş bî-ħaber

22.

وَإِخْسَ الدَّسَائِسِ مِنْ جُرُوعٍ وَمِنْ شَبَعِ
قَرُبَ مَخْمَصَةٍ شَرٌّ مِنَ النَّخَمِ

Aç u toğluğ ħilesinden nefsünüñ kırtar seni
Kim tuħamdan daħı artuğçı irer açlıkda zar

23.

وَاسْتَفْرَغَ الدَّمْعَ مِنْ عَيْنٍ قَدْ اِمْتَلَأَتْ
مِنْ المَحَارِمِ وَالرُّمِّ جَمِيَةَ النَّدَمِ

Gözleründen yaşı dök olmuş mehârimden tolu
Hem nedâmet ħimyetine lâzım o key mu' teber

24.

وَخَالَفَ النَّفْسَ وَالشَّيْطَانَ وَاعْصِيَهُمَا
وَإِنْ هُمَا مَخْضَاكَ النَّصْحِ فَأَتَّهُمِ

Nefs ile şeytāna 'āşī ol muhālif her nefes
Pend iderlerse kulak urma ki oldur cümle ser

25.

وَلَا تُطِيعْ مِنْهُمَا خَصْمًا وَلَا حَكَمًا
فَأَنْتَ تَعْرِفُ كَيْدَ الْخَصْمِ وَالْحَكْمِ

Tābi' olma anlara ger haşm olalar yā hākem
Gide haşm ile hākem kim anca şer toğmın eker

26.

أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ مِنْ قَوْلٍ بِلَا عَمَلٍ
لَقَدْ نَسِيتُ بِهِ نَسْلًا لِذِي عَقْمٍ

Oğuram estağfiru'llāh ol 'amelsüz kavlden
Zī-'aқamdan nesldür k'ol ya dıraht-ı bī-şemer

27.

أَمْرُكَ الْخَيْرُ لَكِنْ مَا انْتَمَرْتُ بِهِ
وَمَا اسْتَقَمْتُ فَمَا قَوْلِي لَكَ اسْتَقِمْ

Saņa hayr ile naşīhat eylerem ben çutmazam
Toğru қavl olur mı ol kim halkı yolından eger

28.

وَلَا تَزَوَّدْتُ قَبْلَ الْمَوْتِ نَافِلَةً
وَلَمْ أُصَلِّ سِوَى فَرَضٍ وَلَمْ أُصُمْ

Geçdi 'ömrüm āhîret nuқlını zād idinmedüm
Şavm ile ancak şalātuñ farzın itdüm muhtaşar

29.

ظَلَمْتُ سُنَّةَ مَنْ أَحْيَى الظَّلَامَ إِلَيَّ
أَنْ اسْتَكْتَفْتُمْ قَدَمَاهُ الصَّرَّ مِنْ وَرَمٍ

Sünnetin қodum anuñ k'ihyā iderdi her gice
Ayağı şişden şikāyet eyler iken tā seher

30.

وَسَدَّ مِنْ سَعَبٍ أَحْشَاءَهُ وَطَوَى
تَحْتَ الْجَارَةِ كَنْسًا مُتْرَفَ الْأَدَمِ

Şarf kıldı Hāқ yolında cümle māl ü ni'etin
Açlığ için nāzenin bağrına bağlardı hācer

31.

وَأَكَّدْتُ زُهْدَهُ فِيهَا صَرُورَتُهُ
إِنَّ الصَّرُورَةَ لَا تَعْدُو عَلَى الْعِصْمِ

Zühdi arturdi zārūret artuқ olduқça aña
'İşmeti zīrā zārūret hırşın itmişdi heder

32.

وَرَاوَدْتُهُ الْجِبَالَ الشَّمُّ مِنْ ذَهَبٍ
عَنْ نَفْسِهِ فَأَرِيهَا أَيُّمَا شَمِّمٍ

Tağlar altun oldu [vü] ‘ arz oldu kılmadı kabûl
Hâk ile yeksân idi katında anuñ sîm ü zer

33.

وَكَيفَ تَدْعُو إِلَى الدُّنْيَا ضَرُورَةً مَنْ
لَوْلَاهُ لَمْ تَخْرُجِ الدُّنْيَا مِنَ الْعَدَمِ

Niçe da‘ vet kıla dünyāya zarūrātı anuñ
K’olmasa olmazdı dünyānuñ vücūdından eşer

34.

مُحَمَّدٌ سَيِّدُ الْكُوفَيْنِ وَالتَّقْلَيْنِ
وَالْفَرِيقَيْنِ مِنْ غَرْبٍ وَمِنْ عَجَمٍ

Şol Muhammeddür ki kevneynüñ olupdur seyyidi
İns ü cinn ‘ Arab ‘ Acemüñ arasında müftehar

35.

نَبِيُّنَا الْأَمْرُ النَّاهِي فَلَا أَحَدٌ
أَبْرَ فِي قَوْلٍ لَا مِنْهُ وَلَا نَعَمَ

Emr ü nehy idüp nebî oldur dahı bir kimse yok
Kavl-i lâ ile ne‘ amda kim ola andan eber

36.

هُوَ الْحَبِيبُ الَّذِي تُرَجَى شَفَاعَتُهُ
لِكُلِّ هَوْلٍ مِنَ الْأَهْوَالِ مُفْتَحِمٍ

Ol Habîbu’llâhdur ki korhudan kurtulmağa
Hevl-i maşşerde şefâ‘ at kamular andan umar

37.

دَعَا إِلَى اللَّهِ فَأَلْمُسْتَمْسِكُونَ بِهِ
مُسْتَمْسِكُونَ بِحَبْلِ غَيْرِ مُنْقَصِمٍ

Da‘ vet eyler rāstî halkı tarîk-i Hâkka ol
Hiç üzülmöz hable yapışur anı her kim tutar

38.

فَاقَ النَّبِيِّينَ فِي خَلْقٍ وَفِي خُلُقٍ
وَلَمْ يُدَانُوهُ فِي عِلْمٍ وَلَا كَرَمٍ

Halk u hulq içinde Hâkdan enbiyâ fevkindedür
Kimse aña ‘ ilm keremde irmedi ne hod irer

39.

وَكُلُّهُمْ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ مُلْتَمِسٌ
عَرَفًا مِنَ الْبَحْرِ أَوْ رَشْفًا مِنَ الدَّيَمِ

Enbiyâ her hâceti k'andan kılpudur iltimâs
Bahırdan bir keff-i mādur yaħo bir kaṭre maṭar

40.

وَوَاقِفُونَ لَدَيْهِ عِنْدَ حَدِّهِمْ
مِنْ نُقْطَةِ الْعِلْمِ أَوْ مِنْ شَكْلَةِ الْحِكْمِ

Ṭurıcaḳ ḥaddinde anuñ ḥazretinde her nebî
Nokṭa vü ŧekl oldu 'ilm ü ḥikmetinden fi'l-ḳader

41.

فَهُوَ الَّذِي تَمَّ مَعْنَاهُ وَصُورُهُ
تَمَّ اصْطَفَاهُ حَبِيبًا بَارِئُ النَّسَمِ

Şüret ü ma'nide kevneyn içre kâmil ol durur
Çün ḥabîbüm oħur aña Ḥâlîḳ-ı rûḥ u ŧuver

42.

مُنْزَرَةٌ عَنِ شَرِيكَ فِي مَحَاسِنِهِ
فَجَوْهَرُ الْحُسْنِ فِيهِ غَيْرُ مُنْقَسِمِ

Ol meḥâsin k'anda varılmış münezzeḥ ŧübhesüz
Cevher-i ḥüsünde ḳısmet olmaġa yoḳdur membr

43.

دَعَا مَا ادَّعَتْهُ النَّصَارَى فِي نَبِيِّهِمْ
وَاحْكُمْ بِمَا شِئْتُمْ مَدْحًا فِيهِ وَاحْتِكُمْ

Şol naşârâ kim didi 'İsâya sen aña dime
Özge evşâf ile anuñ medḥin oħı der-be-der

44.

وَأَنْسَبُ إِلَى ذَاتِهِ مَا شِئْتُمْ مِنْ شَرَفٍ
وَأَنْسَبُ إِلَى قَدْرِهِ مَا شِئْتُمْ مِنْ عِظَمٍ

Her ne var ise ŧeref zâtına nisbet eylegil
Hem celâlet ḳadrine kim ol durur ḥayru'l-beşer

45.

فَإِنَّ فَضْلَ رَسُولِ اللَّهِ لَيْسَ لَهُ
حَدٌّ فَيُعْرَبُ عَنْهُ نَاطِقٌ بِقَمٍ

Çün anuñ fazlına bulunmaz nihâyât [u] ḥudüd
Söyler olsa nâṭıḳ andan lâl olup nuṭḳı ŧişer

46.

لَوْ نَاسَبَتْ قَدْرَهُ آيَاتُهُ عِظَمًا
أَخْبَى اسْمُهُ حِينَ يُدْعَى دَارِسَ الرَّمَمِ

Kendü ḳadrince eger gösterse idi mu'cizât
Adı_añılsa ḥayy olup emvât olurdu münteşer

47.

لَمْ يَمْتَحِنَا بِمَا تَعْبَى الْعُقُولُ بِهِ
جُرْصًا عَلَيْنَا فَلَمْ نَزْتَبْ وَلَمْ نُهَم

‘Akl idrāk itmedügi nesneyi emr itmedi
Düşmeseydi tā şalâh-ı hâlümüz içre keder

48.

أَعْيَى الْوَرَى فَهَمٌ مَعْنَاهُ فَلَيْسَ يُرَى
لِلْقُرْبِ وَالْبُعْدِ فِيهِ غَيْرُ مُنْفَجِمٍ

Adı ma‘ nāsını fehm itmekde ‘âciz kaldılar
Kurb u bu‘ d anı görenler murğ-veş dökerdi per

49.

كَالشَّمْسِ تَطْهَرُ لِلْعَيْنَيْنِ مِنْ بُعْدٍ
صَغِيرَةٍ وَتَكُلُّ الطَّرْفَ مِنْ أَمَمٍ

Şemse beñzer ki irahdan görünür gözde gibi
Ger yahından bakılırsa kamaşur gözler tonar

50.

وَكَيْفَ يُدْرِكُ فِي الدُّنْيَا حَقِيقَتَهُ
قَوْمٌ نِيَامٌ تَسَلُّوا عَنْهُ بِالْحَلَمِ

Nice idrāk eyleye andan haqıķat dünyāda
Her ki nevminde görürse hayr olur fāl-i zecer

51.

فَمَنْ لَعُ الْعِلْمِ فِيهِ أَنَّهُ بَشَرٌ
وَأَنَّهُ خَيْرُ خَلْقِ اللَّهِ كُلِّهِمْ

Ġāyet-i ‘ilm aña irdi k’ol beşerdendir hemin
Eşref-i hulķ-ı Hudā vü zātıdur ‘ayn-ı güher

52.

وَكُلُّ آيِ أَتَى الرُّسُلَ الْكِرَامَ بِهَا
فَأِنَّمَا اتَّصَلَتْ مِنْ نُورِهِ بِوَجْهِ

Her nebī ‘ālemde ki gösterdi dürlü mu‘ cizāt
Her biri olmışdur anuñ nürü ile müsteter

53.

فَأَنَّهُ شَمْسٌ فَضَلَّ هُمْ كَوَاكِبُهَا
يُظْهِرُونَ أَنْوَارَهَا لِلنَّاسِ فِي الظُّلَمِ

Āfitāb-ı fazl oldur her nebī kevkeb aña
Nürü anuñ koyulmaz zulmet-i şübheth k’iner

54.

أَكْرَمَ بِخَلْقِ نَبِيِّ رَأَاهُ خُلُقٌ
بِالْحُسْنِ مُسْتَمِلٍ بِالْبِشْرِ مُنْسِمٍ

Ol şu hulk olar ki olmışdur müzeyyen hulk ile
Müştemil hüsni üzre hem bişir olmış anda müstağar

55.

كَالزَّهْرِ فِي تَرْفٍ وَالْبَدْرِ فِي شَرْفٍ
وَالْبَحْرِ فِي كَرَمٍ وَالذَّهْرِ فِي هِمَمٍ

Dehre beñzer himmeti vü çiçege nâzûklügi
Hem kamer mişli şerefde hem keremde baħr u ber

56.

كَأَنَّهُ وَهُوَ فَرْدٌ مِنْ جَلَالَتِهِ
فِي عَسْكَرٍ جَيْنَ تَلْقَاهُ وَفِي حَشَمٍ

Ol celâlet içre vâhiddi ki kim görse anı
Leşker içinde şanur idi ki toğmış idi kamer

57.

كَأَنَّمَا اللَّوْلُؤُ الْمَكْنُونُ فِي صَدَفٍ
مِنْ مَعْدِنِي مَنْطِقٍ مِنْهُ وَمُبْتَسِمٍ

Lü'lü'-i meknûn idi şanki şadef içinde ol
Gösterürdi ma' den-i nuṭk u tebessümden dürer

58.

لَا طِيبَ يَغْدُلُ تَرْبَا ضَمَّ أَعْظَمَهُ
طَوْنِي لِمُنْتَشِقِي مِنْهُ وَمُلْتَمِمْ

Ravzası tıybına kanķı tıyb olar ki beñzedi
Zî-sa' âdetlü kimesne şemm idüp anı oper

59.

أَبَانَ مَوْلِدُهُ عَنْ طِيبِ عُنْصُرِهِ
يَا طِيبَ مُبْتَدِلٍ مِنْهُ وَمُحْتَمِّمْ

'Unşurı tıybin beyân itdi anuñ toğduğı gün
Mübtedâsı muntehâsı oldu pāk [ü] pāk-ter

60.

يَوْمَ تَقَرَّسَ فِيهِ الْفُرْسُ أَنَّهُمْ
قَدْ أَنْذَرُوا بِخُلُولِ الْبُؤْسِ وَالنِّعَمِ

Ƙorhuban ol günde Fürs ehli firâset kıldı kim
Anlara dürlü belâ vü miħnet andan irisir

61.

وَبَاتَ أُيُونُ كِسْرَى وَهُوَ مُنْصَدِّعٌ
كَشْمَلِ أَصْحَابِ كِسْرَى غَيْرِ مُلْتَمِمْ

Tāk-ı Kistrâya hem ol günde irişdi inşidâ'
Leşkeri gibi perâkende olıban ser-be-ser

62.

وَالنَّارُ خَامِدَةٌ الْأَنْفَاسِ مِنْ أَسْفِ
عَلَيْهِ وَالنَّهْرُ سَاهِي الْعَيْنِ مِنْ سَدَمِ

Kaygulanmağdan aña gebrün söyindi âteşi
Çeşme-i âb-ı Sedem huşk oldu şanki esdi şar

63.

وَسَاءَ سَاوَةٌ أَنْ غَاضَتْ بُحَيْرَتُهَا
وَرَدَّ وَارِدُهَا بِالْعَيْظِ حِينَ ظَمِي

Sâvenün deryâsı şöyle kurudu k'aña varan
Döndi gamgîn ü gâzabla şusuzın yanup ciger

64.

كَأَنَّ بِالنَّارِ مَا بِالْمَاءِ مِنْ بَلَلٍ
حُرْنَا وَبِالْمَاءِ مَا بِالنَّارِ مِنْ ضَرَمِ

Gamdan ol şuyuñ şanayduñ yiri pür-âteş dürür
Yağud âteş âb olmuş kimse yok oddan haber

65.

وَالجِنُّ تَهْتَفُ وَالْأَنْوَارَ سَاطِعَةً
وَالْحَقُّ يَظْهَرُ مِنْ مَغْنَى وَمِنْ كَلِمِ

Nürı zâhir olduğında söyleşürdi cinn kim
Şüret-i mâ' nide nür-ı Hağ ışıda kaç zâher

66.

عَمُوا وَصَمُوا فَاِعْلَانُ الْبَشَائِرِ لَمْ
تُسْمَعْ وَبَارِقَةُ الْإِنْدَارِ لَمْ تُشَمِّ

Şağır olmuşlar işitmezler beşâret Hağğdan
Gözlerinde berç-endâz olup olmuş mükfeher

67.

مِنْ بَعْدِ مَا أَخْبَرَ الْأَقْوَامَ كَاهِنُهُمْ
بِأَنَّ دِينَهُمُ الْمُعْوَجَّ لَمْ يَنْعَمْ

Didiginden soñra kâhin anlara ki dînünüz
Bulmayısar istikâmet kim esâsın ol yıhar

68.

وَبَعْدَمَا عَايَنُوا فِي الْأَفْقِ مِنْ شُهْبِ
مُنْقَضَةٍ وَفَقَّ مَا فِي الْأَرْضِ مِنْ صَنَمِ

Hem görürlerdi mu' ayyen ki ufukdan dü şühüb
Bütlerinün üstine od tek yıhup küller döker

69.

حَتَّىٰ غَدَا عَنْ طَرِيقِ الْوَحْيِ مُنْهَزِمٌ
مِنَ الشَّيَاطِينِ يَفْقُوا إِثْرَ مُنْهَزِمِ

Tâ ki vaḥyüñ yolu açıldı vü dîvüñ leşkeri
Birbiri ardınca firâr itdiler bi 'se'l-mefer

70.

كَأَنَّهُمْ هَرَبًا أَبْطَالُ أَبْرَهَةَ
أَوْ عَسْكَرٌ بِالْحَصَى مِنْ رَاحَتَيْهِ رُمِي

Ebrehe kavmi şanayduñ kaçmağında anları
Ya bir avuç ḥāk ile şınmış serâyâ vü zümer

71.

نَبْدًا بِهِ بَعْدَ تَسْبِيحِ بَيْطَنِيهَا
نَبْدَ الْمُسَيِّحِ مِنْ أَحْشَاءِ مُلْتَقِمِ

Ḥāke tesbîḥ oḥuyıban şoñra atdı keffden
Nite tesbîḥ ile Yûnus ḥüt ḳarnından ḥacer

72.

لَا تُنْكِرِ الْوَحْيَ مِنْ رُؤْيَاهُ إِنَّ لَهُ
قَلْبًا إِذَا تَامَتِ الْعَيْنَانِ لَمْ يَنْمِ

Olmasun rü 'yāsınuñ vaḥyine inkār idesin
Yuḥuda göz yumsa ol Ḥāk göñlinüñ gözün açar

73.

وَدَاكْ جِبْنَ بُلُوغٍ مِنْ نُبُوَّتِهِ
فَلَيْسَ يُنْكِرُ فِيهِ حَالَ مُحْتَلِمِ

Evvelâ vaḥy-i nübüvvet düşde irmişdi aña
Pes ḥil[i]m ḥāline inkār eylemek yavlaḳ ḥaṭar

74.

تَبَارَكَ اللَّهُ مَا وَحْيِي بِمُكْتَسَبِ
وَلَا نَبِيِّ عَلَيَّ غَيْبٍ بِمُتَّهَمِ

Ḥāk Te' ālâ ve tebārek vaḥyine yok iktisāb
Müttehem olmaḳ Nebî ḡayb üzre olmaz muḡtefer

75.

كَمْ أَبْرَأْتُ وَصَبَا بِاللَّمْسِ رَاحَتُهُ
وَأَطْلَقْتُ أَرْبَا مِنْ رِبْقَةِ اللَّمَمِ

Niçe mecnûn olmışı dîvānelıḳdan ḳurtarup
Niçe rencûra şifâ irdi elin aña sürer

76.

وَأَخْبَيْتِ السَّنَةَ الشَّهْبَاءَ دَعْوَتُهُ
حَتَّى حَكَتْ غُرَّةً فِي الْأَعْصُرِ الدُّهُمِ

Oldı maḥv anuñ du' āsıyla cihān ḳaḥṭı tamām
Ḳara yıllar gitdi şebbâ geldi açıldı ḡurer

77.

بِعَارِضٍ جَادٍ أَوْ خَلَّتِ الْبِطَاحُ بِهَا
سَيْبًا مِنَ الْيَمِّ أَوْ سَيْلًا مِنَ الْعَرَمِ

Vādî-i Bathâ toplup ahdı şular bir gam ile
Şanki deryâ idi ol seyl-i ' Arim geldi yağar

78.

جَائَتْ لِدَعْوَتِهِ الْأَشْجَارُ سَاجِدَةً
تَمْشِي إِلَيْهِ عَلَى سَاقٍ بِلَا قَدَمٍ

Hem ağaç geldi anuñ fermânına kıldı sücüd
Yügürürdi Seyyidüñ ardınca sâķ bî-ħaber

79.

كَأَنَّمَا سَطَّرَتْ سَطْرًا لِمَا كَتَبَتْ
فُرُوغَهَا مِنْ بَدِيعِ الْخَطِّ فِي اللَّقَمِ

Her varaķ üstine ħaţlar yazılurdu şöyle kim
Şâĥı anuñ niçe dürlü şanasın ħaţlar yarar

80.

مِثْلُ الْعَمَامَةِ أَنَّى سَارَ سَائِرَةً
تَقْبِهِ حَرَ وَطَيْسٍ لِلْهَجِيرِ حَمِي

Bilesince seyr eylerdi bulut seyr eylese
Tâ güneşden irmeyeydi nâzük endāmına ħar

81.

أَقْسَمْتُ بِالْقَمَرِ الْمُتَشَقِّقِ إِنَّ لَهُ
مِنْ قَلْبِهِ نِسْبَةً مَبْرُورَةَ الْقَسَمِ

Ol ħamer ki iki pâre oldu anuñ ħaķķı_ içün
Aña nisbet oldu ħalbi disem ân demdür meber

82.

وَمَا حَرَى الْعَارِ مِنْ خَيْرٍ وَمِنْ كَرَمٍ
وَكُلُّ طَرْفٍ مِنَ الْكُفَّارِ عَنْهُ عَمِي

Anuñ ile kehf içi ħolmuşdı ħayr ile kerem
Kör olup kâfirler anda gözlerin tutdı ħader

83.

فَالصِّدْقُ فِي الْعَارِ وَالصِّدْقُ لَمْ يَرْمَا
وَهُمْ يَقُولُونَ مَا بِالْعَارِ مِنْ أَرَمِ

Şıdķ ile Şıddıķ ol kehfün içinde var iken
Kâfir isterdi vü görmezdi ki anda kimse var

84.

ظَنُّوا الْحَمَامَ وَظَنُّوا الْعَنْكَبُوتَ عَلَى
خَيْرِ الْبَرِيَّةِ لَمْ تَنْسُجْ وَلَمْ تُحَمِّ

' Ankebüt ile gügercinüñ yuvasın göricek

Zann ile dirlerdi bu dem kim yuva bunda yapar

85.

وَقَايَةُ اللَّهِ أَغْنَتْ عَنْ مُضَاعَفَةِ
مِنَ الدُّرُوعِ وَعَنْ عَالٍ مِنَ الأَطْمِ

Çünkü Allâh anı meger düşmeninden şakladı
Hâcet olmaz aña ƙal' a ne zır[ı]h ne ƙod siper

86.

مَا سَأَمَنِي الدَّهْرُ ضَيْمًا وَاسْتَجَرْتُ بِهِ
إِلَّا وَرِلْتُ جَوَارًا مِنْهُ لَمْ يُضَمِّ

Rûzigârũñ şiddetinden her ne isterdüm emân
Bulmadum illâ civârını anuñ ni' me'l-maƙar

87.

وَلَا التَّمَسُّتُ غَنَى الدَّارَيْنِ مِنْ يَدِهِ
إِلَّا اسْتَلَمْتُ النَّدى مِنْ خَيْرِ مُسْتَلَمٍ

Her dü 'âlem ni' metinden her neyi ki istedüm
Buldum anda ƙayr vech ile daƙı dürlü vaƙar

88.

دَعْنِي وَوَصْنِي آيَاتُ لَهُ طَهَّرَتْ
ظُهُورَ نَارِ القُرَى لَيْلًا عَلَى عِلْمٍ

Ƙoy beni vaşf eylemekde mu' cizâtından anuñ
K'oldı rûşen ol nite kũh üzre şeb âteş yanar

89.

فَالدُّرُّ يَزِدُّنَا حُسْنًا وَهُوَ مُنْتَظِمٌ
وَلَيْسَ يَنْقُصُ قَدْرًا غَيْرَ مُنْتَظِمٍ

Naẓm olıcaƙ dürr-i ƙüsni gerçi zâhirdür velî
İrmedi noƙşâna hem ƙıymetde dürr-i müntefer

90.

فَمَا تَطَّأُولُ أَمَالَ المَدِيحِ إِلَى
مَا فِيهِ مِنْ كَرَمِ الأَخْلَاقِ وَالشَّيْمِ

Çün müzeyyen oldı ol ihsân-ı ƙulƙı ƙulƙ ile
Niçe oƙursam muƙavvel medħin olur muƙtaşar

91.

آيَاتُ حَقِّ مِنَ الرَّحْمَنِ مُحَدَّثَةٌ
قَدِيمَةٌ صَفُّهُ المَوْصُوفِ بِالأَقْدَمِ

Aña nâzil oldı Ƙaƙdan cümle âyât-ı ƙadîm
Lâbüd ol zât-ı ƙadîmî bi'l-ƙadem vaşf olısar

92.

لَمْ تَقْتَرِنِ بِزَمَانٍ وَهِيَ تُخْبِرُنَا
عَنِ الْمَعَادِ وَعَنْ عَادٍ وَعَنْ إِرَمٍ

Görmedükligi zamân ahvâlini bildürdi ol
Niteki 'Ād [u] İremden haşrden niçe süver

93.

دَامَتْ لَدَيْنَا فَفَاقَتْ كُلَّ مُعْجَزَةٍ
مِنَ النَّبِيِّينَ إِذْ جَاءَتْ وَلَمْ تَدْمُ

Mu' cizâtı mu' cizât-ı her Nebiden yeg olup
Ümmeti katında ol ƣaldı vü maħv oldu aħar

94.

مُحَكَّمَاتٌ فَمَا يَبْيُغِينَ مِنْ شُبْهِهِ
لِذِي شِقَاقٍ وَمَا يَبْيُغِينَ مِنْ حَكْمٍ

Ƙavli muħkemdi ki ƣoymazdı Őiƣāƣa Őübheyi
İstemez hergiz Ħikem Ħikmetledür çün muħteder

95.

مَا حُورِبَتْ قَطُّ إِلَّا عَادَ مِنْ حَرْبٍ
أَعْدَى الْأَعَادِي إِلَيْهَا مُلْقَى السَّلَامِ

Her k'aña oldu belāgatda mu' āriz oldu red
Redd ider gibi Ħaremden cānımı ehl-i Ħıyer

96.

رَدَّتْ بِلَاغَتِهَا دَعْوَى مُعَارِضِهَا
رَدَّ الْعُيُورِ يَدَ الْجَانِي عَنِ الْحَرَمِ

Vardur anda ma' ānī mevc-i deryālar gibi
Ħüsn [ü] ƣıymetle iriŐmez dūr āna gerç'ola der

97.

لَهَا مَعَانٍ كَمَوْجِ الْبَحْرِ فِي مَدَدٍ
وَفَوْقَ جَوْهَرِهِ فِي الْحُسْنِ وَالْقِيمِ

Ol 'acā'ib k'anda vardur kimse iħŐā idemez
Görmeyiserdür yaman ol kimse k'anı Ħaƣ ānar

98.

فَمَا تُعَدُّ وَلَا تُحْصَى عَجَائِبُهَا
وَلَا تُسَامُ عَلَى الْإِكْتَارِ بِالسَّامِ

Her ki oħur anı direm gözlerüñ rüşen olup
UŞda Ħablu'llāħ budur key yapıŐ bulduñ zafer

100.

إِنْ تَنَلَّهَا خَيْفَةً مِنْ حَرِّ نَارِ لَطِي
أَطْفَأَتْ نَارَ لَطِي مِنْ وَرِيدِهَا الشَّيْبِ

Çorhuban nâr-ı cehennemden oğur olsañ anı
Olırsardur ol cehennem âteşinde berd açar

101.

كَأَنَّهَا الْحَوْضُ تَنْبِيضُ الْوُجُوهِ بِهِ
مِنَ الْعَصَاةِ وَقَدْ جَاؤُهُ كَالْحَمَمِ

Anı bil bir havzdur ki oğuyanuñ yur yüzün
Gerçi bir 'âşî kara yüzlü ola ehl-i saçar

102.

وَكَالصِّرَاطِ وَالْمِيزَانَ مَعْدِلَةً
فَالْفِسْطُ مِنْ غَيْرِهَا فِي النَّاسِ لَمْ يَنْعَمْ

Toğrulukda şöyle mizân u şırâtuñ mişlidür
Andan özge toğrulukda şenbelenmişdür hâcer

103.

لَا تَعْجَبِينَ لِحَسُودِ رَاحٍ يُنْكِرُهَا
تَجَاهُلًا وَهُوَ عَيْنُ الْحَادِقِ الْفُهْمِ

Ger hasûd inkâr eylerse aña kılma 'aceb
Kim tecâhül eyler anca hâzık-ı ehl-i 'iber

104.

فَدُ تَنْكِرُ الْعَيْنُ ضَوْءَ الشَّمْسِ مِنْ رَمَدٍ
وَيُنْكِرُ الْفَمُ طَعْمَ الْمَاءِ مِنْ سَقَمٍ

Anca gözler ağrısından göremez gün şevkini
Anca anca hâste ağzı bulamaz ta'm-ı şeker

105.

يَا خَيْرَ مَنْ يَمَّمُ الْعَافُونَ سَاحَتَهُ
سَعْيًا وَفَوْقَ مُنُونِ الْأَيْتِقِ الرَّسْمِ

Ey sa'âdetlü ki kaçd ider ire ol Hâzrete
Ya ayağla sa'y idüp ya ol yola reg-bür biner

106.

وَمَنْ هُوَ الْأَيَّةُ الْكُبْرَى لِمُعْتَبِرٍ
وَمَنْ هُوَ الْبِعْمَةُ الْعُظْمَى لِمُعْتَبِرٍ

Key ulu ni' met olur senden ganîmet ehline
Tâ kaçan âyet görine göze sen tek mübteher

107.

سَرَيْتَ مِنْ حَرَمٍ لَيْلًا إِلَى حَرَمٍ
كَمَا سَرَى الْبَدْرُ فِي دَاجٍ مِنَ الظُّلَمِ

Leyl ucında Mekkedden Akşâya sen seyr eyledün
Niçe ki seyr-i kâmerdür leyl ucında müzdeher

108.

وَبِتَّ تَرْقَى إِلَى أَنْ نَلْتِ مُنْزَلَةً
مِنْ قَابِ قَوْسَيْنِ لَمْ تُدْرِكْ وَلَمْ تُرْمَ

Menzilüñdür kabe kavseyn ü tedellî vü denî
Olduğün-çün râst Hâk yolında çün sehl-i veter

109.

وَقَدَّمْتُكَ جَمِيعُ الْأَنْبِيَاءِ بِهَا
وَالرُّسُلِ تَقْدِيمِ مَخْدُومٍ عَلَى خَدَمِ

Hıdmetin maḥdüm ḥādım niçe taqđım eylese
Saña taqđım-i rüsül oldı vü ḥalfuñca gider

110.

وَأَنْتِ تَخْتَرِقُ السَّنْعَ الطَّبَاقَ بِهِمْ
فِي مَوْكِبٍ كُنْتِ فِيهِ صَاحِبَ الْعِلْمِ

Hârķ idüp seb'-i tıbâkı enbiyâ vü rüsl ile
Şâhib-i rü'yet sen idün saña ḥādım ol nefer

111.

حَتَّى إِذَا لَمْ تَدَعْ شَأْوًا لِمُسْتَبِقِ
مِنَ النَّوَى وَلَا مَرْقَى لِمُسْتَنِيمِ

Çoymaduñ bir rütbet ü kurbı k'irişe müstebaķ
Yaḥo bir merķâ ki anda müstenim aña ḥacer

112.

خَفَضْتُ كُلَّ مَقَامٍ بِالْإِصْافَةِ إِذْ
تُودِيَتْ بِالرَّفْعِ مِثْلَ الْمُفْرَدِ الْعِلْمِ

Saña olduķda nidâ ferd-i 'alem-tek ref' ile
Her maķâmı sen izâfet ile kılduñ ḥafz u cer

113.

كَيْمَا تَقْوَزَ بِوَصْلِ أَيِّ مُسْتَبِرٍ
عَنِ الْعُيُونِ وَسِرِّ أَيِّ مُكْتَنِمِ

Cem' kılduñ her kemâli anda sen şirket sözün
Kaţ' kılduñ her maķâmı çekmeyüp renc ü sefer

114.

فَحَزَّتْ كُلَّ فَخَارٍ غَيْرَ مُشْتَرِكِ
وَجَزَّتْ كُلَّ مَقَامٍ غَيْرَ مُزْدَحَمِ

Tâ maķâm-ı vaşl bulduñ şöyle pinhân ḥalkdan
Âşikârâ oldı saña sırr şol evşâf-ı ber

115.

وَجَلَّ مَقْدَارُ مَا أُؤْتِيَتْ مِنْ رُتَبٍ
وَعَزَّ إِدْرَاكُ مَا أُؤْتِيَتْ مِنْ نِعَمٍ

Key ulu miqdârdur saña virilen mertebe
Efzali ni' metlerüñ olmış müyesser muqteder

116.

بُشْرَى لَنَا مَعَشَرَ الْإِسْلَامِ إِنَّ لَنَا
مِنَ الْعِنَايَةِ رُكْنًا غَيْرَ مُنْهَدِمٍ

Şadlık olsun bize ya ma' şere'l-İslâm ki
Rüknümüz var 'avn-i Hağdan ne yihılır ne şınar

117.

لَمَّا دَعَا اللَّهُ دَاعِيَنَا لِبَطَاعَتِهِ
بِأَكْرَمِ الرُّسُلِ كُنَّا أَكْرَمَ الْأُمَمِ

Da' vet itdi Hağ bizi çün ki Nebiyle tã' ata
Ekrem-i ümmet olunduğ tã ki Hağ bizi öger

118.

رَاعَتْ قُلُوبَ الْعَدَى أَنْبَاءَ بَعْتِيهِ
كَنْبَاءٍ أَجْفَلَتْ غَفْلًا مِنَ الْغَنَمِ

Çorğu düşdi bi' set ile göñline düşmenlerüñ
Nite ki avâzdan öksüz koyun ürküp kaçar

119.

مَا زَالَ يَلْقَاهُمْ فِي كُلِّ مُعْتَرِكٍ
حَتَّى حَكُوا بِأَلْقَانَا لَحْمًا عَلَى وَضْمٍ

Harbisi ile delerdi harbde düşmen etin
Tahta üstine şanayduñ kim bıçaqla et deler

120.³³

وَدُّوا الْفِرَارَ فَكَادُوا يَعْطُونَ بِهِ
أَسْلَاءً شَالَتْ مَعَ الْعُقْبَانِ وَالرَّحْمِ

121.

تَمْضِي اللَّيَالِي وَلَا يَدْرُونَ عِدَّتَهَا
مَا لَمْ تَكُنْ مِنْ لَيْالِي الْأَشْهُرِ الْحُرْمِ

Giceler geçdi ki anuñ bilmediler şayısın
Olmayınca eşhür-i hürmuñ leyälinden şumar

122.

كَأَنَّمَا الدِّينُ ضَيْفٌ حَلَّ سَاحَتَهُمْ
بِكُلِّ قَرْمٍ إِلَى لَحْمِ الْعَدَى قَرْمٍ

Şan ki mihmân oldı dîn anlara şöyle kondı kim
Haşmdur düşmen etini de-be-dem yimek umar

123.

بِجُرِّ بَحْرٍ خَمْبِيسٍ فَوْقَ سَابِجَةٍ
يَرْمِي بِمَوْجٍ مِنَ الْأَبْطَالِ مُلْتَطِمٍ

Her ne vaktin ki süvār olsaydı anuñ leşkeri
Şan ki deryâ idi vü mevci bahâdır her bir er

124.

مِنْ كُلِّ مُنْتَدِبٍ لِلَّهِ مُحْتَسِبٍ
يَسْطُو بِمُسْتَأْصِلٍ لِلْكَفْرِ مُصْطَلِمٍ

‘Ālim ü ‘āmiller idi kıldılar dürlü gazâ
Küfri kesdi her biri nite ki_ ağaç kökin keser

125.

حَتَّىٰ عَدَّتْ مِلَّةَ الْإِسْلَامِ وَهِيَ بِهِمْ
مِنْ بَعْدِ غُرْبَتِهَا مَوْصُولَةَ الرَّجْمِ

Millet-i İslâm qalmışken ara yirde garîb
Muhterem oldı vü zū-rahm anlaruñla mu‘ teber

126.

مَكْفُولَةٌ أَبَدًا مِنْهُمْ بِخَيْرِ أَبِي
وَخَيْرِ بَعْلِ فَلَمْ تَنْتَمِ وَلَمْ تَنْمِ

Çalısar mıydı ‘ aceb dîn arada tül [u] yetîm
Çün kefil anlardı aña hayr-ı şevherle peder

127.

هُمْ الْجِبَالُ فَسَلَّ عَنْهُمْ مُصَادِمُهُمْ
مَاذَا رَأَوْا مِنْهُمْ فِي كُلِّ مُصْطَلِمٍ

Tağlara beñzerdi anlar ceng içinde uğraşan
Şor ki anlardan ne gördi olduğında kerr ü fer

128.

وَسَلَّ حَنْبِيئًا وَسَلَّ بَدْرًا وَسَلَّ أَحَدًا
فُصُولَ حَنْفٍ لَهُمْ أَذْهَىٰ مِنَ الْوَحْمِ

Şor Huneynle Uhud hem Bedrden kim kâfire
Niçe mevt irdi veḥam mevtinden artuqçı teber

129.

الْمُصْدِرِي الْبَيْضِ حُمْرًا بَعْدَ مَا وَرَدَتْ
مِنَ الْعِدَا كُلِّ مُسَوِّدٍ مِنَ اللَّمَمِ

Ak kılıçlar gör niçe boyandı kızıl qanlara
Qara yüzlü kâfiruñ kim her biri boynın eger

130.

وَالْكَاتِبِينَ بِسَمْرِ الْخَطِّ مَا تَرَكَتْ

أَقْلَامُهُمْ حَرْفَ جِسْمٍ غَيْرٍ مُنْعَجِمٍ

Çoymadı bir harf cism üzre süñüler noçtalu
Çün ciger çanın yazardı hâme tek nevk-i zeber

131.

شَاكِي السَّلَاحِ لَهُمْ سَيْبًا تَمَيَّزُ هُمْ
وَالْوَرْدُ يَمْتَارُ بِالسَّيْمَا عَنِ السَّلَمِ

Kâmilü'l-‘udd idi simâlar seçerdi anları
Nite ki verd-i selemden reng ile bÿy-ı seher

132.

تُهْدِي إِلَيْكَ رِيَّاحُ النَّصْرِ تَشْرَهُمْ
فَتَحْسَبُ الزَّهْرَ فِي الْأَكْمَامِ كُلِّ كَمِي

Şemm olurdı bād-ı nuşretten çiçekler çoğusu
Şöyle k’anuñ her biri kem ecre nÿr olmuş tüter

133.

كَأَنَّهُمْ فِي ظُهُورِ الْخَيْلِ نَبْتُ رَبَا
مِنْ شِدَّةِ الْحَزْمِ لَا مِنْ شِدَّةِ الْحَزْمِ

Din esâsın üstüvâr itmeklik için her biri
Şanasın at arhasında servdür tağda biter

134.

طَارَتْ قُلُوبُ الْعِدَا مِنْ بَأْسِهِمْ فَرَقَا
فَمَا تَفَرَّقَ بَيْنَ الْبُهْمِ وَالْبُهْمِ

Çorğudan düşmenlerinüñ gitdi ‘aqlı şöyle kim
Çatlarında yoğ idi âdem ile fark mâ-ğaşer

135.

وَمَنْ تَكُنْ بِرَسُولِ اللَّهِ نُصْرَتُهُ
إِنْ تَلَقَّه الْأَسَدُ فِي آجَامِهَا تَجِمُ

Her kime ki nuşret irişdi Resûlü’llâhdan
Görse şirânı yatağda havfdan bilin eger

136.

وَلَنْ تَرَى مِنْ وَلِيِّ غَيْرٍ مُنْتَصِرٍ
بِهِ وَلَا مِنْ عَدُوِّ غَيْرٍ مُنْقَصِمٍ

Her ki anı sevdi ise oldu manşÿr u ‘aziz
Hem görünmez düşmeni illâ görür çarb-ı derer

137.

أَحَلَّ أُمَّتَهُ فِي جِزْرِ مَلْتِنِهِ
كَاللَّيْثِ حَلَّ مَعَ الْأَشْبَالِ فِي أَجْمِ

Milleti hırzında kıldı ümmetinüñ meskenin
Nite ki aşlan şebelini şirâda şağlar

138.

كَمْ جَدَلْتُ كَلِمَاتِ اللَّهِ مِنْ جَدَلٍ
فِيهِ وَكَمْ خَصَمْتُ الْبُرْهَانَ مِنْ خَصِمٍ

Anuñ için niçeler eyledi Qur'an[la] cidâl
Oldı bürhân ile mülzem şöyle h'or u mu' tezer

139.

كَفَاكَ بِالْعِلْمِ فِي الْأُمِّيِّ مُعْجَزَةً
فِي الْجَاهِلِيَّةِ وَالتَّأْدِيبِ فِي النَّيِّمِ

Mu' cizâtından yiterdür ol kadar bilmek saña
K'ümm' dirken 'ayn-ı 'ilm idi mü'eddeb pür-hüner

140.

حَدَمْتُهُ بِمِدِيحِ اسْتِقْبَالِ بِهِ
ذُنُوبِ عُمْرٍ مَضَى فِي الشَّيْخِ وَالْخِدْمِ

Hıdmet itdüm aña medh ile ikâlet isteyü
İtmedin kim 'ömri şî' r ile hıdemde it güzër

141.

إِذْ قَلَدَانِي مَا تُخَشَى عَوَاقِبُهُ
كَأَنِّي بِهِمَا هَدَى مِنَ النَّعْمِ

Ol ikisi boynuma taħdı kılâde havfdan
Nite ki qurbân ön qurbânı boynına taħar

142.

أَطَعْتُ عَيَّ الصَّبَا فِي الْحَالَتَيْنِ وَمَا
حَصَلْتُ إِلَّا عَلَى الْأَثَامِ وَالنَّدَمِ

Uyuban nefsuñ hevâsına günehler işledüm
Andan artuq hâşılum yoq fi's-şığar hem fi'l-kiber

143.

فَيَا خَسَارَةَ نَفْسٍ فِي تِجَارَتِهَا
لَمْ تَشْتَرِ الدِّينَ بِالدُّنْيَا وَلَمْ تَسْمِ

Ey ticâret eyleyen dâ'im ziyân içinde nefis
Virüben dünyâyı dîn almaduñ olduñ lâ-vezer

144.

وَمَنْ يَبِيعُ أَجَلًا مِنْهُ بِعَاجِلِهِ
يَبِينُ لَهُ الْعَبْنُ فِي بَيْعِ وَفِي سَلْمِ

Her ki 'uqbâyı virüp dünyâ ile zâhir dürür
Ġabnı bey'inüñ selem içinde olmış müstahtar

145.

إِنْ أَنْتِ دَنْبًا فَمَا عَهْدِي بِمُنْقَاضِ

مِنَ النَّبِيِّ وَلَا حَبْلِي بِمُنْصَرَمٍ

Çok günâh itdüm egerçi 'ahdüm ammâ şağladum
Habl-i dîn-i Muştafâyı tıutup oldum mü'temer

146.

فَإِنَّ لِي ذِمَّةً مِنْهُ بِسُمِّيَتِي
مُحَمَّدًا وَهُوَ أَوْفَى الْخَلْقِ بِالذِّمَمِ

Var ümîdüm ki Muḥammed ad ile adlanmışam
Ol kerâmetden ri'âyet ile ḥayru'l-beşer³⁴

147.

إِنْ لَمْ يَكُنْ فِي مَعَادِي أَخْذًا بِيَدِي
فَضْلًا وَإِلَّا فُقُلٌ يَا زَلَّةَ الْقَدَمِ

Ṭutmaz olursa me'âdümde elümi luṭf idüp
Zilletü'l-aqḏām oḥunmaçlığa oldum muhtaşar

148.

حَاشَاهُ أَنْ يُحْرَمَ الرَّاجِي مَكَارِمَهُ
أَوْ يَرْجِعَ الْجَارُ مِنْهُ غَيْرَ مُحْتَرَمٍ

Ḥâşâ luṭfuñdan ümîd iden ki maḥrûm olına
Ya penâh-ı işügüñden kimse ḥürmetsüz döner

149.

وَمُنْذُ الْأَزْمَتِ أَفْكَارِي مَدَائِحَهُ
وَجِدْتُهُ لِخَلَاصِي خَيْرَ مُلْتَزَمٍ

Şuğl idelden berü efkârüm[ı] anuñ medḥine
Mültezem buldum ḥalâşum-çün vü oldum mübtezer

150.

وَلَنْ يَفُوتَ الْعَنَى مِنْهُ يَدًا تَرَبَّتْ
إِنَّ الْحَبَا يُنْبِئُ الْأَرْهَارَ فِي الْأَكْمِ

Ni' metinden ḥâl̄ olmadı anuñ dervîş eli
Yağmurıyla nev-bahâruñ açılır dürlü zeher

151.

وَلَمْ أَرِدْ زَهْرَةَ الدُّنْيَا الَّتِي اقْتَنَفَتْ
يَدَا زُهَيْرٍ بِمَا أَنْتَى عَلَى هَرَمِ

Dünyâ mâlın kim Züheyr aldı Heremden medḥ idüp
N'eylerem ben çün le'im[üñ] 'avnin itdüm müddeḥar

152.

يَا أَكْرَمَ الْخَلْقِ مَالِي مَنْ أَلُوذُ بِهِ
سِوَاكَ عِنْدَ خُلُولِ الْحَادِثِ الْعَمَمِ

Senden özge kim baña melcâdur ey ḥulḫ ekremi
Şol dem içre kim baña mevtüm gelüp rûḥum gider

153.

وَلَنْ يَضِيقَ رَسُولَ اللَّهِ جَاهُكَ بِي
إِذَا الْكَرِيمُ تَجَلَّى بِاسْمِ مُنْتَقِمِ

Müntakim ismiyle kılduğda tecellî ol Kerîm
Yâ Rasûla'llâh câhuñ olmasaydı bende țar

154.

فَإِنَّ مِنْ جُودِكَ الدُّنْيَا وَضَرَّتْهَا
وَمِنْ عُلُومِكَ عِلْمُ اللُّوحِ وَالْقَلَمِ

Zerresidür bahşışüñüñ bu cihân u ol cihân
‘İlm ü levh ile alem ‘ilmüñden olmış hem-çü zer

155.

يَا نَفْسُ لَا تَقْنَطِي مِنْ رَلَّةٍ عَظُمَتْ
إِنَّ الْكَبَائِرَ فِي الْعُفْرَانِ كَاللَّمَمِ

Rağmet-i Hağdan ümîdüñ kesme ey dil cürm ile
Kim kebâ'ir lemme tekdür mağfîret ok iriser

156.

لَعَلَّ رَحْمَةَ رَبِّي جِئِنَ يَفْسِمُهَا
تَأْتِي عَلَى حَسَبِ الْعَصِيَّانِ فِي الْقَسَمِ

Rağmeti asm itdüğinde hağka utmuşam recâ
Her kişîye rağmeti ‘ișyân adarınca irer

157.

يَا رَبِّ وَاجْعَلْ رَجَائِي غَيْرَ مُنْعَكِسِ
لَدَيْكَ وَاجْعَلْ جَسَابِي غَيْرَ مُنْحَرَمِ

Hâzretüñde mün‘akis ılma recâmı ey Kerîm
ıl ıyâmetde hisâbum defterin âsân-ter

158.

وَالطُّفُّ بِعَيْدِكَ فِي الدَّارَيْنِ إِنَّ لَهُ
صَبْرًا مَتَى تَدْعُهُ الْأَهْوَالُ يَنْهَزِمِ

‘Abdüñe luğ it ki dâreynüñ içinde var anuñ
Azırağ şabrı ki ehvâl ile olmaz muştabar

159.

وَأَذِّنْ لِسُحْبِ صَلَاةٍ مِنْكَ دَائِمَةٍ
عَلَى النَّبِيِّ بِمُنْهَلٍ وَمُنْسَجِمِ

Rağmetüñ bârânına izn it Hudâyâ kim yağa
Muştafâ üstine şol yağmur tek dâ'im yağar

160.

وَالْأَلَّ وَالصَّحْبِ ثُمَّ التَّابِعِينَ لَهُمْ
أَهْلَ التَّقَى وَالنَّقَى وَالْجَلْمِ وَالْكَرَمِ

161.

مَا رَتَّحَتْ عَذَبَاتُ الْبَانِ رِيحُ صَبَا
وَأَطْرَبَ الْعَيْسَ خَادِي الْعَيْسِ بِالنَّعَمِ

Rükbe virdükçe turup üstür sürenler nağmesi
Şâh-ı bânûñ lerze kıldukça şabâ yili eser

Sonuç

Hız. Peygamber'e olan muhabbetin neticesi olarak şekil bulan ve Mısırlı sûfî şair İmam Bûsîrî tarafından Arapça nazmedilen *Kasîde-i Bürde*, bütün diğer Müslüman toplumlarında olduğu gibi Osmanlı toplumunda da büyük bir ilgiye mazhar olmuştur. Bu mazhariyet, *Kasîde-i Bürde*'nin onlarca Türkçe şerh ve tercümelerinin yapılmasına vesile olmuştur. Hemen hemen her yüzyılda az veya çok belli bir şöreti yakalamış Kemalpaşazâde, Leâlî, Ahmed-i Rıdvan, Şemseddin Sivâsî, Nihâdî, Sayrafî, Fazlî ve Nahîfî gibi şair/mütercim tarafından manzum tercümesi yapılan *Kasîde-i Bürde*'nin; mütercimi meçhul bazı manzum tercümeleri de bulunmaktadır. Bunlardan biri de bu çalışmanın konusunu teşkil eden tercümedir.

Elde şimdilik tek nüshası bulunan bu manzum tercümenin mütercimi gibi tercüme tarihi de meçhuldür. 159 beyitten müteşekkil olan eser; hamdele-salvele, tevhit, na't veya sebab-i telif nev'inden bölümlerden mahrum olup doğrudan kaynak metnin tercümesiyle başlamaktadır. Kaynak metindeki iki beytin tercümesinin yapılmadığı eserde hem vezin hem de kafiye kaynak metinden farklılık arz etmektedir. Bu meyanda vezin olarak aruzun “müstef'ilün fâ'ilün müstef'ilün fe'ilün” kalıbıyla yazılan kaynak metinden farklı olarak “fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün” kalıbı tercih edilmişken; kaynak metindeki mîm (م) harfinden farklı olarak râ (ر) harfi kafiye tercih edilmiştir.

Kaynak dil olan Arapçadaki bazı kelime ve ibarelere Türkçe karşılık bulunamadığı için kaynak eserdeki kelimelerden bir kısmının ya karşılıkları verilmeden aynen kullanılması ya da bazı kelimelerin müştaklarının tercih edilmesi *Kasîde-i Bürde*'ye yazılan manzum tercümelemin birçoğunda görülen ortak özelliklerden biridir. Bu durum, bu çalışmada üzerinde durulan tercüme için de geçerlidir. Mütercimi meçhul bu manzum tercümenin bariz vasıflarından biri de muhteva itibarıyla beyitlerinin kahir ekserinin birebir tercüme özelliklerine sahip olmasıdır. Ancak yer yer birebir tercüme kalıplarının dışına çıkıldığı beyit örnekleri de yok değildir. Eserdeki beyitler her ne kadar farklı tercüme özelliklerine sahip olsa da samimi bir üslup, sade bir dil ve lirik bir edaya sahiptir. Yazıldığı dönemin dil özelliklerini önemli ölçüde yansıtan eserde mütercimin hissiyatının belirgin bir şekilde beyitlere aksettği görülmektedir.

Sonuç olarak peygamber sevgisinin beyitlerde tecessüm etmiş hâllerinden olan *Kasîde-i Bürde*'nin mütercimi meçhul bu Türkçe manzum tercümesi, Hız. Peygamberin şefaatine mazhar olma arzusundaki heyecanlı bir kalbe ve şairlik kudretine sahip birinin kaleminden çıkmıştır. Hem şekil hem de muhteva itibarıyla türünün başarılı bir örneğini teşkil etmekle kalmayan bu manzum tercüme, hem *Kasîde-i Bürde*'nin Türk toplumundaki gördüğü teveccühü ortaya koymasına bakımından hem de klasik edebiyatın farklı muhteva birikimlerine örneklik teşkil etmesi bakımından önem arz etmektedir. Ezcümle *Kasîde-i Bürde* literatürüne katkı sağlama gayesine matuf olan bu çalışmayı, *Kasîde-i Bürde* üzerinde yapılacak çalışmalara farklı bir zemin oluşturma ve yeni ufuklar açma niyetinin kelimelere dökülmüş hâli olarak görmek mümkündür.

Kaynakça

- Albayrak Sak, V. (2019). Esâsî'nin Kasîde-i Bürde tercümesi. *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 16, 343-363. <https://doi.org/10.29000/rumelide.618956>
- Albayrak Sak, V. (2019). Said Paşa'nın Kasîde-i Bürde tahmisi. *Turkish Studies*, 8(9), 523-559. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.5038>
- Albayrak Sak, V. (2014). Şemseddin Sivâsî'nin Kasîde-i Bürde tercümesi. *Turkish Studies*, 9(3), 91-

110. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6349>
- Alıcı, L. (2004). Arif Süleyman ve Hilye-i Nebî adlı eseri. *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 22, 129-48.
- Armutçuoğlu, İ. (1979). *Kasîde-i Bürde manzum tercüme*. Akyol Neşriyat.
- Ayçiçeği, B. (2015). Bûsîrî'nin Kasîdetü'l-Bürde'sinin Diyarbakırlı Mehmed Said Paşa tarafından yapılan mensur ve manzum tercümesi. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 15, 27-102.
- Ayçiçeği, B. (2016). Üsküdarlı Abdülhay Celvetî ve Kasîde-i Bürde tercümesi. *Uluslararası Üsküdar Sempozyumu*. C. Yılmaz (Ed.). 9/2. 223-265. İstanbul, Türkiye.
- Ayçiçeği, B. (2020). *Necîb Efendi'nin Kasîde-i Bürde şerhi muhtasar Tevessül inceleme-Tevessül'le karşılaştırma-metin*. DBY Yayınları.
- Çelebioğlu, Â. (1988). *Eski Türk edebiyatı araştırmaları*. MEB Yayınları.
- Demirayak, K. (2001). Kasîdetü'l-Bürde. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 24, ss. 566-67). TDV Yayınları.
- Günaydın, Y. T. (1995). *İbn Kemal. Edebi kişiliği ve Kasîde-i Bürde tercemesi (tenkitli metin)*. [Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- İlhan, M. (2017). Na'imî'nin Manzum Kasîde-i Bürde tercümesi. *Journal of Turkish Language and Literature*, 34, 42-61. <https://doi.org/10.20322/littera.338362>
- Kahraman, B. (1997). Le'âlî ve Abdurrahim Karahisarî'nin manzum Kasîde-i Bürde tercümeleri. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 4, 57-107. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/258330>
- Kaplan, Y. (2021). Fazlî ve manzum Kasîde-i Bürde tercümesi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*, 25(1), 66-89. <https://doi.org/10.53372/turkoloji.944393>
- Kaplan, Y. (2021). Nihâdî'nin manzum Kasîde-i Bürde tercümesi. *Dede Korkut Dergisi*, 25, 45-70. <http://dx.doi.org/10.25068/dedekorkut430>
- Kaplan, Y. (2022). Sayrafi ve manzum Kasîde-i Bürde tercümesi. *Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi*, 9 (24), 309-38. <http://dx.doi.org/10.17822/omad.2022.215>
- Karakoç, S. (1997). *Üç kasîde: Kasîde-i Bürde Endülü's'e ağıt bürüyen kasîde*. Fatih Yayınevi.
- Kaya, M. (2018). *İslâmî edebiyatta şaheserler*. YEK Başkanlığı Yayınları.
- Kaya, M. (2001). Kasîdetü'l-Bürde. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (C. 24, ss. 568-69). TDV Yayınları.
- Keskinsoy, H. (2011). *Mekkî ve Nahîfî'nin Kasîde-i Bürde tahmisleri (tenkitli metin-inceleme)*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Sütçü İmam Üniversitesi.
- Koç, H. (2018). Ahmed-i Rıdvan'ın manzum Kasîde-i Bürde tercümesi. *Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi*, 5(12), 9-31. <https://doi.org/10.17822/omad.2018.97>
- Koç, H. (2021). Mustafa Maksûd Resâ Efendi'nin Kasîde-i Bürde tahmisi. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 27, 489-546.
- Koç, H. (2021). Paşasaraylı Fazlî Efendi'nin manzum Kasîde-i Bürde tercümesi. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 26, 391-425.
- Koç, H. (2022). Kasîde-i Bürde'nin mütercimi belirsiz manzum bir tercümesi. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 29, 935-56.
- Köksal, M. F. (2005). *Klasik Türk şiiri araştırmaları*. Akçağ Yayınları.
- Kuzubaş, M. (2007). Muhammed Fevzî'nin Miftâhu'n-necât adlı eseri (Kasîde-i Bürde tahmis ve şerhi). *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 156-192.

- Öksüz, (2020). Mütercimi meçhul bir Kasîde-i Bürde tercümesi. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, 24 (1), 211-245. <https://doi.org/10.18505/cuid.704116>
- Özcan, A. (2019). *Nazîfî İsmâil Akhisarî ve manzum Kasîde-i Bür'e tercümesi: İklîdü's-sa'âde*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Sezer, İ. H. (2000). Kaside-i Bürde ve nesir ve manzum tercümesi. *SÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 10, 65-88.
- Sezer, İ. H. (1985). *İmam Busîrî ve bürde'si*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Şahin, E. S. (1997). *Kaside-i Bürde'nin Türkçe şerh ve tercümelere*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Yazar, S. (2011). *Anadolu sahası klâsik Türk edebiyatında tercüme ve şerh geleneği*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Yazar, S. (2018). Amasyalı Seyyid Hüseyin Efendi ve manzum Kasîde-i Bürde tercümesi. *Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3), 145-187. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/491776>
- Yıldız, M. (2018). *Niyâzî-i Mısri. Kaside-i Bürde tesbi'i*. Elif Yayınları.
- Yılmaz, A. (2012). *Türk İslâm edebiyatı el kitabı*. Grafiker Yayınları.
- Yücel, Y. İ. (2016). Kaside-i Bürde üzerine son dönemde yapılan ilmi çalışmalar. *İslam Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1, 86-106.

Sonnotlar

- ¹ İmam Bûsîrî'nin *Kasîde-i Bürde'sinin* Osmanlı kültür coğrafyasında genellikle 161 beyitlik metni rağbet görmüş ve daha çok bu şekli istinsah edilmiştir. Yine yapılan manzum tercümelere birçoğunda da bu 161 beytin esas alındığı görülmektedir. Nitekim Le'âlî, Esâsî, Abdurrahim Karahisarî, Kemâlpaşazâde, Şemseddin Sivâsî, Kemâlâtî Mehmed, Fazlî ve Abdullah Hulvânî'nin manzum tercümelere bu minvalde tanzim edilmiştir.
- ² Bu şerhler daha ayrıntılı bilgi için bak.: Ebubekir Sıddık Şahin, *Kaside-i Bürde'nin Türkçe Şerh ve Tercümelere*, (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, 1997; Sadık Yazar, *Anadolu Sahası Klâsik Türk Edebiyatında Tercüme ve Şerh Geleneği*, (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi, 2011.
- ³ Türk edebiyatında oldukça fazla rağbet gören İmam Bûsîrî ve *Kasîde-i Bürde'sine* yazılan şerh, tercüme ve diğer eserler hakkında şimdiye kadar birçok çalışma yapılmıştır. Yapılan bu çalışmalarla ilgili daha ayrıntılı ve derli toplu bilgi için bk. (Sezer, 1985; Şahin, 1997; Kaya, 2001; Yazar, 2011; Yücel, 2016).
- ⁴ Ayşe Özcan, *Nâzîfî İsmail Akhisarî ve Manzum Kasîde-i Bür'e Tercümesi: İklîdü's-Saâde*, (Yüksek Lisans Tezi), Dokuz Eylül Üniv., 2011.
- ⁵ Haşim Keskinsoy, *Mekkî ve Nahîfî'nin Kaside-i Bürde Tahmisleri*, (*Tenkitle Metin-İnceleme*), (Yüksek Lisans Tezi), Sütçü İmam Üniv., 2011.
- ⁶ Hamza Koç, "Mustafa Maksûd Resâ Efendi'nin Kasîde-i Bürde Tahmisi", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 27 (2021): 489-546.
- ⁷ Muhammet Kuzubaş, "Muhammed Fevzî'nin Miftâhu'n-necât Adlı Eseri (Kaside-i Bürde Tahmis ve Şerhi)", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1/1 (2007), 156-192.
- ⁸ Musa Yıldız, *Niyâzî-i Mısri, Kaside-i Bürde Tesbi'i*. (İstanbul: Elif Yayınları, 2007).
- ⁹ Bahattin Kahraman, "Le'âlî ve Abdurrahim Karahisarî'nin Manzum Kaside-i Bürde Tercümelere", *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 4, (1997), 57-107.
- ¹⁰ Yusuf Turan Günaydın, *İbn Kemal, Edebi Kişiliği ve Kasîde-i Bürde Tercemesi (Tenkitli Metin)*, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniv. 1995.
- ¹¹ Hamza Koç, "Ahmed-ri Rıdvan'ın Manzum Kaside-i Bürde Tercümesi", *Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi*, 5/12, (2018), 9-31.
- ¹² Bahattin Kahraman, *agm*.
- ¹³ Vesile Albayrak Sak, "Şemseddin Sivâsî'nin Kasîde-i Bürde Tercümesi", *Turkish Studies*, 9/3, (2014), 91-110.
- ¹⁴ Vesile Albayrak Sak, "Esâsî'nin Kasîde-i Bürde Tercümesi", *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 16, (2019), 343-63.
- ¹⁵ Yunus Kaplan, "Fazlî ve Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*, 25/1, (2021), 66-89.

- ¹⁶ Sadık Yazar, “Amasyalı Seyyid Hüseyin Efendi ve Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi”, *Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2/3, (2018), 145-187.
- ¹⁷ Bünyamin Ayçiçeği, “Üsküdarlı Abdülhay Celvetî ve Kasîde-i Bürde Tercümesi”, *Uluslararası Üsküdar Sempozyumu*, 9/2, ed. Coşkun Yılmaz (İstanbul: Üsküdar Belediyesi, 2017), 223-265.
- ¹⁸ İsmail Hakkı Sezer, “Kaside-i Bürde ve Nesir ve Manzum Tercümesi”, *SÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 10 (2000), 65-88.
- ¹⁹ Yunus Kaplan, “Nihâdî'nin Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi”, *Dede Korkut Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 10/25 (2021): 45-70.
- ²⁰ Yunus Kaplan, “Sayrafi ve Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi”, *Osmanlı Mirası Araştırmaları Dergisi*, 9/24 (2022), 309-38.
- ²¹ Mevlüt İlhan, “Na'imî'nin Manzum Kasîde-i Bürde Tercümesi”, *Journal of Turkish Language and Literature*, 3/4 (2017), 42-61.
- ²² Bünyamin Ayçiçeği, “Bûsîrî'nin Kasîdetü'l-Bürde'sinin Diyarbakırlı Mehmed Said Paşa Tarafından Yapılan Mensur ve Manzum Tercümesi”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 15, (2015), 27-102.
- ²³ Sezai Karakoç, *Üç Kaside: Kaside-i Bürde Endülüs'e Ağıt Bürüyen Kaside*, Fatih Yayınevi, İstanbul 1967.
- ²⁴ İlhan Armutçuoğlu, *Kaside-i Bürde Manzum Tercüme*, Akyol Neşriyat, İzmir 1979.
- ²⁵ Mahmut Kaya, *Kaside-i Bürde'yi Türkçe Söyleyiş*, Damla Yayınevi, İstanbul 2014.
- ²⁶ Yılmaz Öksüz, “Mütercimi Meçhul Bir Kaside-i Bürde”. *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, 24/1 (2020), 211-45; Hamza Koç, “Kaside-i Bürde'nin Mütercimi Belirsiz Manzum Bir Tercümesi”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 29, (2022), 935-56.
- ²⁷ Örneğin Akhisarlı Nazîfî, Amasyalı Seyyid Hüseyin Efendi, Üsküdarlı Abdülhay Celvetî ve Diyarbakırlı Mehmed Said Paşa'nın *Kasîde-i Bürde* tercümeleleri, bu tarz bölümlere sahiptir.
- ²⁸ Kasîde-i Bürde'ye yapılan manzum tercümele arasında bu vezni, İzmitli Muhyiddin Şeyhzâde kullanmıştır.
- ²⁹ Eser, yazılmış olduğu vezin itibarıyla bu türdeki Kemalpaşazâde, Na'imî, Hasan Rızâyî, Amasyalı Seyyid Hüseyin Efendi, Esâsî, Nazîfî, Cihâdî, Nihâdî, Sayrafi ve Selahaddin Uşşâkî'nin manzum tercümeleleriyle ortak özelliğe sahiptir.
- ³⁰ Mesela Nihâdî'nin manzum tercümesi, bu minvalde taksimata tabi tutularak başlıklandırılmıştır.
- ³¹ Kaynak metinden yapılan tercümele, Mahmut Kaya'nın “*İslami Edebiyatta Şaheserler*” adlı çalışmasından alınmıştır (bkz. Kaya 2018).
- ³² *Kasîde-i Bürde*'nin Arapça metnindeki beyit sıralamasını bozmamak adına tercüme edilmeyen bu beyitler de çeviri yazılı metne dâhil edilmiştir.
- ³³ Müstensih, “Düşmanlar, karkuş ve kartalların (savaş meydanından) kapıp kaldırdığı et parçalarına özenircesine harpten kaçmak isterlerdi.” (Kaya, 2018, s. 123) anlamına gelen bu beyte karşılık sehven 134. beytin tercümesini mükerreren yazmıştır. Karışıklığa ve anlam karmaşasına sebep olmamak için buraya alınmamıştır.
- ³⁴ Vezin tutarsız.

Sorumlu Yazar / Corresponding Author: Prof. Dr. Yunus KAPLAN

Çatışma Beyanı / Conflict Statement: Yazar bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal ilişkisinin bulunmadığını, herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan etmiştir.

Etik Beyanı / Ethical Statement: Yazar bu makalede “Etik Kurul İzni”ne gerek olmadığını beyan etmiştir.

Destek ve Teşekkür / Support and Thanks: Yazar bu çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluşun destek alınmadığını beyan etmiştir.

Yayımlanan makalede araştırma ve yayın etiğine riayet edilmiş; COPE (Committee on Publication Ethics)'nin editör ve yazarlar için yayımlanmış olduğu uluslararası standartlar dikkate alınmıştır.

